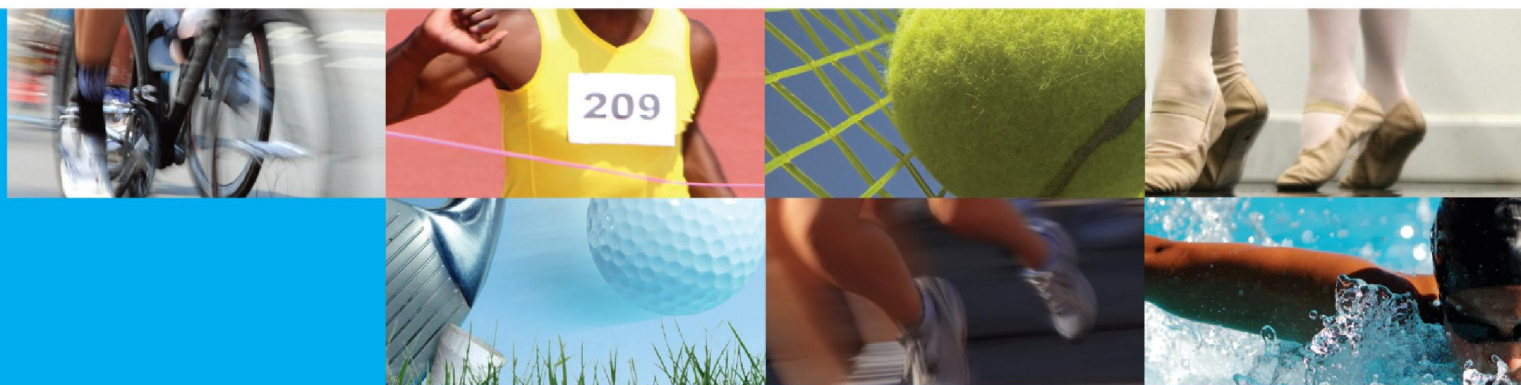

Evaluatie Sportplan Brabant 2016

Paul Hover

Jan-Willem van der Roest

Hugo van der Poel

Evaluatie

Sportplan Brabant 2016

in opdracht van de provincie Noord-Brabant

Paul Hover
Jan-Willem van der Roest
Hugo van der Poel

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Inhoudsopgave

Management samenvatting	7
1. Inleiding	9
1.1 Inzetten op de kracht van sport	9
1.2 Doel en methode	9
1.3 Leeswijzer	11
2. Sportplan Brabant 2016 nader belicht	13
2.1 Evolutie sportbeleid	13
2.2 Doelen	13
2.3 Bevindingen	15
3. Topsportaccommodaties	17
3.1 Activiteiten	17
3.2 Effecten	19
3.3 Conclusie	19
4. Topsportevenementen	21
4.1 Activiteiten	21
4.2 Effecten	23
4.3 <i>Branding</i> en sponsoring	23
4.4 Conclusie	25
5. Talentontwikkeling	27
5.1 Activiteiten	27
5.2 Effecten	28
5.3 Aantal topsporters en talenten	29
5.4 Conclusie	30
6. Gehandicaptensport en bijzondere breedtesport	31
6.1 Activiteiten	31
6.2 Effecten	32
6.3 Conclusie	33
7. Sportnetwerken en regiobranding	35
7.1 Activiteiten	35
7.2 Effecten	35
7.3 Conclusie	36
8. Interactie andere domeinen	37
8.1 Activiteiten	37
8.2 Effecten	37
8.3 Conclusie	39

9.	Conclusies en aanbevelingen	41
9.1	Conclusies	41
9.2	Aanbevelingen	45
Literatuur		48
Bijlage 1: Geïnterviewden		50
Bijlage 2: Evolutie Sportplan Brabant 2016		52

Management samenvatting

In december 2011 werd door de Provinciale Staten van Noord-Brabant het Sportplan Brabant 2016 vastgesteld. In deze evaluatie worden de activiteiten beschreven die de provincie Noord-Brabant in het kader van het Sportplan heeft ondernomen en wordt een oordeel geveld over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid.

Uit deze evaluatie komt naar voren dat het sportbeleid op vele vlakken goed wordt beoordeeld. De beschikbare middelen voor het Sportplan zijn over het algemeen zinvol geïnvesteerd. Dankzij het Sportplan is de Brabantse sportsector op meerdere vlakken behoorlijk versterkt. Een aantal specifieke actielijnen is de leidraad geweest voor de investeringen in het Sportplan. Dit rapport volgt de actielijnen die in het Sportplan zijn opgenomen, te weten: topsportaccommodaties, topsportevenementen, talentontwikkeling, bijzondere breedte- en gehandicaptensport, sportnetwerken verbinden & regiobranding en interactie sport en andere maatschappelijke domeinen (o.a. economie, cultuur, toerisme, zorg, samenleving).

De meeste actielijnen worden in dit rapport positief geëvalueerd. Zo zijn voor de top- en breedtesport nieuwe en vernieuwde sportaccommodaties beschikbaar gekomen en is binnen de provincie een stevige evenementenagenda ontstaan. In het beleid is een aantal zeer verstandige keuzes gemaakt. Het cofinancieringsmodel dat op meerdere actielijnen is ingezet, heeft een multipliereffect gehad en heeft ervoor gezorgd dat Brabantse gemeenten en andere betrokken partijen bij investeringen in de sportsector zijn aangehaakt. Ook zijn in het Centrum voor Topsport en Onderwijs in Eindhoven nuttige investeringen gedaan. De twee laatstgenoemde actielijnen (sportnetwerken en de interactie van sporten) zijn minder goed uit de verf gekomen.

Met betrekking tot de effecten buiten de sportsector, moet worden vastgesteld dat de gedane investeringen een substantiëlere *spillover* hadden kunnen hebben. De doelstelling van het Sportplan, in navolging van de Agenda van Brabant, is om het leef- en vestigingsklimaat te optimaliseren. Voor sporters en fanatieke sportliefhebbers is dit inderdaad gebeurd, maar voor de gemiddelde Brabander of voor mensen die zich eventueel in de provincie zouden willen vestigen, had het Sportplan meer impact kunnen hebben.

Richting de nabije toekomst is het goed om navolging te geven aan het gevoerde beleid, met een grotere focus op cross-overs (verbindingen tussen sport en andere sectoren) en het meer centraal stellen van sport als middel om andere (beleids)doelen te behalen. De Brabantse sportsector lijkt, mede dankzij de bijdragen vanuit het Sportplan, klaar om deze rol op zich te nemen. De provincie kan nu een regiefunctie nemen en sport een (nog) centralere rol laten spelen.

1. Inleiding

1.1 Inzetten op de kracht van sport

Op 9 december 2011 hebben Provinciale Staten het Sportplan Brabant 2016 (hierna te noemen: 'Sportplan') vastgesteld. Met een versteviging van de positie van de Brabantse sport beoogde de provincie bij te dragen aan de bredere provinciale ambities zoals opgetekend in de Agenda van Brabant. Deze ambities betreffen onder andere het streven naar optimalisatie van het leef- en vestigingsklimaat en aanscherping van de regionale identiteit.

Sinds de aanvang van het plan worden de activiteiten van de provincie die uit het plan voortvloeien en de effecten die optreden door het Mulier Instituut, in samenwerking met Brabantse partners, gemonitord.¹ Eind 2015 heeft de Provincie Noord-Brabant het Mulier Instituut verzocht een evaluatie ex artikel 217a uit te voeren, gericht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid. Voorliggend rapport doet hiervan verslag.

1.2 Doel en methode

Doel

Het doel van deze evaluatie is het beschrijven van de door de Provincie Noord-Brabant ondernomen activiteiten (en bijbehorende financiële middelen) in het kader van het Sportplan en het komen tot een oordeel over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid. Hiervoor worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- In hoeverre heeft de aanpak bijgedragen aan de realisatie van de doelen?
- Is de beleidsinzet gedifferentieerd naar waar het handelen het grootste effect kan sorteren?
- Is de provinciale rol van waaruit dit is gebeurd, nog steeds de meest geëigende rol?
- Heeft het beleid bijgedragen aan het vergroten van duurzaamheid?
- Zijn de provinciale middelen op een effectieve en efficiënte manier ingezet?

Naast deze onderzoeksvragen van algemene aard zijn er onderzoeksvragen per actielijn (thema) van het Sportplan. De onderzoeksvragen die voor alle actielijnen worden beantwoord zijn:

- In hoeverre zijn de doelstellingen gerealiseerd?
- In hoeverre hebben de ingezette instrumenten bijgedragen aan de realisatie van de doelen?

Op verzoek van de provincie worden de actielijnen topsportevenementen en talentontwikkeling nader onder de loep genomen. Voor de actielijn topsportevenementen zijn er drie aanvullende onderzoeksvragen:

¹ Dit heeft geleid tot twee publicaties: in januari 2013 rapporteerde het Mulier Instituut over de resultaten van de 0-meting (Hover et al., 2013) en in oktober 2014 de 1-meting (Hover et al., 2014).

- In hoeverre heeft de *branding* van Brabant van het evenementenbeleid geprofiteerd?
- Is er voldoende focus in het beleid (geweest)? Hoe heeft de keuze voor zeven kernsporten in dit verband uitgewerkt?
- In hoeverre waren de doelstellingen ten aanzien van evenementen goed verwerkt in het sponsorbeleid/de sponsorcriteria?

Voor de actielijn talentontwikkeling is er één aanvullende onderzoeksvraag:

- Hoe heeft het aandeel Brabanders van door NOC*NSF erkende topsporters en talenten zich ontwikkeld?

Methode

In overleg met de opdrachtgever zijn de volgende methoden ingezet: literatuurstudie, acht persoonlijke interviews en analyses op secundaire data. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de geïnterviewden, een mix van ‘interne’ en ‘externe’ betrokkenen en experts. In het rapport wordt zowel aan interne als externe experts gerefereerd als ‘respondenten’ en ‘experts’. Mede gezien het korte tijdsbestek voor dit onderzoek was het niet mogelijk nieuwe data te verzamelen. Daarom zijn wij door de provincie verzocht om bij het vaststellen van de gerealiseerde prestaties/*outcome* de resultaten van de 0- en 1-meting te hanteren, tenzij van een indicator relatief snel een update kon worden gemaakt. De resultaten van de 1-meting worden door de provincie als (relatief) actueel beschouwd.

Beleidsproces

Een beleidsproces kan aan de hand van het MAPE-model beschreven worden. Dit model, wat ook bij de 0- en 1-meting is toegepast, bestaat uit vier fasen: middelen, activiteiten, prestaties en effecten (afgekort MAPE) (tabel 1.1).

Tabel 1.1 MAPE-model

Efficiency		Effectiviteit	
1	2	3	4
M	A	P	E
Middelen	Activiteiten	Prestaties	Effecten
<i>Input</i>	<i>Throughput</i>	<i>Output</i>	<i>Outcome</i>

Fase 1 verwijst naar de middelen van de provincie ten behoeve van het Sportplan (40 miljoen euro voor de periode 2011-2016). De uitvoering van de subsidieregeling vormt een belangrijk onderdeel van het sportbeleid (fase 2). Fase 3 betreft de prestaties die betrekking hebben op (directe) effecten van een actie of interventie, zoals de (animo voor de) door de provincie geïnitieerde netwerkbijeenkomsten. De (maatschappelijke) effecten hebben betrekking op de gevolgen van de activiteiten en prestaties (fase 4). Efficiëntie is de relatie tussen middelen en prestaties en effectiviteit wordt gedefinieerd als de relatie tussen de prestaties en de effecten van beleid.

Net als bij de voorgaande meting, heeft de provincie een overzicht van de bestede middelen en ontplooiende activiteiten aan het Mulier Instituut aangereikt en heeft het Mulier Instituut deze gegevens in dit rapport verwerkt. De prestaties en effecten zijn door ons in beeld gebracht. Ten behoeve van de

bondigheid zijn middelen en activiteiten onder de noemer ‘activiteiten’ geschaard en prestaties en effecten onder de noemer ‘effecten’.

Bij de interpretatie van wat wij in dit rapport onder de noemer effecten aanhalen zijn drie aandachtspunten te noemen.

Ten eerste betreft een effect niet per definitie een effect als gevolg van het Sportplan. De Brabantse sportsector staat onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen en effecten van instrumenten van andere beleidsterreinen, zoals economie, welzijn en ruimtelijke ordening. Het is, mede gezien het tijdsplan van dit onderzoek, niet goed mogelijk om de effecten van het Sportplan op de sportsector te isoleren. Bij deze meting, en ook bij andere metingen, is er samen met de provincie voor gekozen om de ontwikkelingen in de Brabantse sector waar provinciale interventies op waren gericht (o.a. accommodaties en evenementen) te monitoren en niet om de onderzoeken scherp te richten op de effecten van de sportplanactiviteiten van de provincie.²

Ten tweede ontbreken voor een reeks indicatoren van het Sportplan (zie hoofdstuk 2) cijfers van een 0-meting. Enerzijds komt dit doordat bij de 0-meting gekozen is voor kwalitatieve onderzoeken (groepsgesprekken door Sportservice Noord-Brabant, die leveren logischerwijs geen representatieve cijfermatige resultaten). Anderzijds waren er onderzoeken bij de 0-meting die bij de 1-meting geen (vergelijkbaar) vervolg hebben gekregen waardoor de resultaten van de 0-meting niet meer goed als vergelijkingskader bruikbaar zijn (onderzoek Brabantpanel door het PON). Gecombineerd met het feit dat voor deze eindmeting geen nieuwe dataverzameling kon plaatsvinden, zoals ook eerder verwoord, betekent dit dat bij bepaalde indicatoren één waarde is, waardoor geen vergelijking in de tijd kan worden gemaakt. Wel is over die aspecten nuttige kwalitatieve informatie beschikbaar gekomen, onder andere uit de interviews.

Ten derde is het van belang dat de effecten betrekking hebben op de korte termijn, terwijl de provinciale investeringen bij een reeks projecten zich nog (verder) moeten uitbetalen. De kost gaat voor de baat uit. De door de provincie gesubsidieerde sportaccommodaties, waarvan sporters in Brabant nog jarenlang plezier kunnen beleven, zijn voorbeelden hiervan.

1.3 Leeswijzer

De rapportopbouw volgt grotendeels de actielijnen en indicatoren van het Sportplan Brabant 2016. In het volgende hoofdstuk wordt het Sportplan nader belicht. Hoofdstuk 3 handelt over topsportaccommodaties en hoofdstuk 4 over topsportevenementen. Vervolgens staat in hoofdstuk 5 talentontwikkeling centraal en in hoofdstuk 6 gaat de aandacht uit naar gehandicaptensport en bijzondere breedtesport. Hoofdstuk 7 en 8 gaan over vorming van sportnetwerken en regiobranding en over de interactie met andere domeinen. Tot slot zijn in hoofdstuk 9 conclusies en aanbevelingen

² Wanneer een onderzoek is gericht op de effecten van de sportplanactiviteiten van de provincie gaat de aandacht bijvoorbeeld specifiek uit naar de accommodatie, de vereniging, de regio en/of het evenement dat begunstigd is. Wel zijn er bij de 1-meting interviews gehouden met begunstigten om hier toch enig zicht op te krijgen.

geformuleerd. Er zijn twee bijlagen: een lijst met geïnterviewden en achtergrondinformatie over de totstandkoming van het Sportplan.

2. Sportplan Brabant 2016 nader belicht

Om te kunnen oordelen over het Sportplan Brabant 2016, is het belangrijk dat er inzicht komt in de ontwikkelingen en de beleidsstukken die daarvan aan de basis staan. Wanneer ontstonden de eerste contouren van het actuele sportbeleid? Welke actiepunten werden daarin benoemd en hoe hebben die een vervolg gekregen? En tenslotte: wat zijn de pijlers onder het Sportplan en welke indicatoren worden onderscheiden?

2.1 Evolutie sportbeleid

Bij de evaluatie van het Sportplan is een analyse van de totstandkoming daarvan waardevol. Terugkijkend kunnen drie tijdvakken worden vastgesteld. Deze zijn onderstaand kort beschreven. Een uitgebreide beschrijving is opgenomen in bijlage 2.

2008–2009: Sport in beeld

De kaderstellende notitie ‘Sport in Beeld: sportieve uitdagingen en kansen in Brabant’ (Gedeputeerde Staten, 2008) wordt door de provincie beschouwd als de basis waar het actuele Sportplan op is gebaseerd. Het beleid had betrekking op de periode 2008-2011.

2010: Olympisch Plan Brabant

Omdat de doelen van het OP2028 het hart van de Agenda van Brabant raken, wordt het provinciaal sportbeleid vanaf 2010 gezien vanuit een ‘Olympisch perspectief’. Om expliciet blijk te geven van de aansluiting van de nationale ambitie (en die van het IPO) wordt het provinciaal sportbeleid aangepast en voortgezet onder de noemer ‘Olympisch Plan Brabant’.

2011–2016: Sportplan Brabant 2016

Gezien de niet voortvarende ontwikkeling van het Olympisch Plan 2028 in Nederland, de kritische geluiden rond het optreden van het IOC en omdat volgens de provincie aan het woord ‘Olympisch’ de connotatie topsport kleeft, wordt in 2011 gesproken van het ‘Sportplan Brabant 2016’. In het Olympisch Plan 2028 wordt het woord ‘Olympisch’ gerefereerd aan excelleren. Niet alleen op het gebied van sport, maar bijvoorbeeld ook in het zakenleven en het onderwijs. Op 9 december 2011 hebben Provinciale Staten het Sportplan Brabant 2016 vastgesteld. Het plan heeft betrekking op de periode 2012-2016, maar 2011 wordt als startmoment beschouwd.

De naam ‘Sportplan Brabant 2016’ wekt de verwachting dat er één document is waar dat plan in beschreven is. Dat is niet het geval: er zijn twee verschillende documenten waarin het plan is opgetekend, namelijk het statenvoorstel en een (grafisch aantrekkelijke) publieksversie van het Sportplan. Daar komt bij dat voor beide documenten geldt dat niet naar het andere document wordt verwezen, waardoor ook de relatie tussen beide stukken ontbreekt.

2.2 Doelen

Het hoofddoel van het vigerende Sportplan is door Gedupeteerde Staten als volgt omschreven: “Met het Sportplan Brabant 2016 willen we sport in Brabant en onder de Brabanders stimuleren en daarmee het leef- en vestigingsklimaat in Brabant op ‘Olympisch niveau’ brengen” (Gedeputeerde Staten Noord-Brabant, 2011, p. 3). Hiermee wordt niet alleen bedoeld op een hoog sportief niveau, maar ook (als metafoor) op het excelleren op allerlei fronten, waaronder werk en onderwijs. Niettemin ligt de focus

van het Sportplan op topsport, waarbij de provincie tegelijkertijd ook de breedtesport wil versterken en promoten.

Met het Sportplan wordt gestreefd naar uitnodigende en regionaal gespreide sportaccommodaties en een aansprekend aanbod van topsportevenementen met een positieve maatschappelijke en economische spin-off. Ook wordt beoogd om sporttalenten ruimte te bieden voor groei en meer Brabanders in staat te stellen om te sporten. Daarnaast komt in het plan de gehandicaptensport aan de orde. De actielijn sportnetwerken verwijst naar verbetering van de onderlinge kennisuitwisseling tussen organisaties met lijnen naar de Brabantse sportsector. Tot slot wil de provincie met het plan sportinclusief beleid bevorderen. Van sportinclusief beleid is sprake wanneer beleidsmedewerkers buiten de sportafdeling sportieve interventies in hun beleid overwegen (en inzetten). Sport kan bijvoorbeeld sociaal isolement tegengaan en de vitaliteit van de bevolking verbeteren. In algemene zin is een sportinclusieve denkwijze van professionals buiten de sportbranche de erkenning van sport als middel om doelstellingen op niet sport-domeinen te realiseren.

De provincie kan bij het kiezen van een rol putten uit een breed palet, variërend van financier (sponsor, subsidieverstrekker), regisseur, verbinder tot accelerator. Afhankelijk van de doelen en de situatie in de provincie dient hieruit een keuze te worden gemaakt (aan welke provinciale expertise en inzet is behoefte?) Op de verschillende actielijnen zijn verschillende keuzes gemaakt. Deze keuzes zijn in de hoofdstukken in deze evaluatie verder terug te vinden.

Tabel 2.1 Doelen per actielijn Sportplan Brabant 2016

Actielijn	(Sub)Doel
Topsportaccommodaties	Brabant heeft uitnodigende, gevarieerde en regionaal gespreide topsportaccommodaties die breed toegankelijk zijn en door (bijzondere) breedtesport worden gebruikt.
Topsportevenementen	Brabant heeft een aansprekend aanbod van topsportevenementen met een duidelijke maatschappelijke (gezondheid, cohesie) en economische spin-off.
Talentontwikkeling	Brabant is één van de topregio's voor de ontwikkeling van topsporttalent.
Bijzondere breedte- en gehandicaptensport	Ook mensen met een beperking en speciale doelgroepen (bijv. jeugd, ouderen, kinderen met obesitas) doen in Brabant aan sport.
Sportnetwerken verbinden & regiobranding	Partijen die met sport te maken hebben, weten elkaar beter te vinden.
Interactie sport en andere maatschappelijke domeinen (o.a. economie, cultuur, toerisme, zorg, samenleving)	Sport is een katalysator voor ontwikkelingen in aanpalende beleidsterreinen (sport als middel).

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

Bij elke actielijn zijn niet alleen (sub)doelen verwoord, ook zijn per actielijn prestaties (output) en effecten (*outcome*) vastgesteld. Aanvullend zijn tevens indicatoren benoemd. Voor een compleet overzicht van de doelen, prestaties, effecten en indicatoren, zie pagina 7 en 8 van het Statenvoorstel PS 52/11 A. Dit is het document waar het Sportplan in is beschreven (Gedeputeerde Staten, 2011).³

De doelen zijn op activiteiten- of *throughput*niveau niet allemaal SMART geformuleerd. Een goed voorbeeld van een SMART-doelstelling is 'Uiterlijk in 2016 voor vijf kernsporten een (regionaal) fieldlab'. Niet SMART is: 'kennisuitwisseling binnen en buiten de sportsector'. Op prestatie- en effectniveau zijn weliswaar gedegen indicatoren (zoals mate van bekendheid van sportaccommodaties onder de Brabantse bevolking), maar aan die indicatoren zijn geen doelen of streefwaarden gekoppeld. Op basis van de resultaten van de 0-meting (eventueel 1-meting) was dit mogelijk geweest. De provincie heeft ervoor gekozen om dat niet te doen, mede door de beperkte stuurbaarheid die mogelijk is. Desalniettemin had dit een streefwaarde kunnen zijn waarvoor de provincie én provinciale partners zich sterk hadden kunnen maken (vergelijkbaar met de doelstelling van NOC*NSF om een landelijk niveau van sportdeelname te realiseren).

2.3 Bevindingen

Sport als aanjager voor ruimte en economie

In het rapport van de Gemengde commissie decentralisatievoorstellen provincies, dat onder leiding van mevrouw Ladders-Elfferich stond, vloeit voort dat provincies zich moeten focussen op het ruimtelijk-economisch domein. Dit betreft taken op het gebied van ruimtelijke ordening, wonen, milieu, landelijk gebied, verkeer en vervoer en regionale economie (Ladders-Elfferich, 2008). Sport is geen wettelijke taak van een provinciale overheid, maar overheidsinterventie op het terrein van de sport is te legitimeren omdat investeren in sport kan bijdragen aan het realiseren van doelen op ruimtelijk en economisch vlak.

Kernsportaanpak

In de afgelopen jaren heeft de kernsportaanpak gediend als richtinggevend kader om sportevenementen te sponsoren. In de expertinterviews heerst verdeeldheid over de vraag of dit kader ook op het gebied van sportevenementen moet worden ingezet. Sommige respondenten vinden dat de kernsportaanpak ook op dit gebied een goede focus geeft, terwijl anderen afvragen of er niet een ander type kader met betrekking tot het evenementenbeleid moet worden gesteld. Er worden, volgens sommige respondenten, immers waardevolle kansen gemist wanneer sporten op voorhand worden uitgesloten. Ook moet scherp worden gekeken naar het rendement van sportevenementen. Eén respondent vindt dat er meer aandacht had moeten zijn voor 'slimme investeringen' met een lage investering en hoge (verwachte) opbrengst. Als voorbeeld wordt het WK Handboogschieten 2019 genoemd, waarin de provincie mogelijk samen met de gemeente 's-Hertogenbosch in zal participeren. De verwachte opbrengsten bij dit specifieke evenement zijn relatief hoog, terwijl de investering beperkt is.

³ Dat document is online hier te vinden: <http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/sport/-/media/9DBA86F162264710A1BB08A32DBEF617.pdf>.

De Brabantse kernsporten zijn gebaseerd op een analyse van Hover & Doesborgh (2009). Deze analyse maakte deel uit van een studie over de Brabantse positionering binnen het Olympisch Plan 2028. Over deze exercitie melden de auteurs dat ‘de geselecteerde sporten beschouwd dienen te worden als input voor een discussie hierover’ en ‘niet beschouwd mogen worden als een concreet advies omdat deze keuze in samenspraak met partners tot stand moet komen’. Dit is mede ingegeven omdat de analyse louter is gebaseerd op secundair materiaal en de identificatie van kernsporten niet tot doel van dat onderzoek behoorde (het was een extra analyse). Uit ons onderzoek is niet gebleken dat het voorstel voor een discussie rond kernsporten op grote schaal heeft plaatsgevonden. Voor zover wij kunnen overzien zijn de kernsporten 1-op-1 uit het rapport uit 2009 overgenomen. Als dit het geval is, berust de keuze van de kernsporten niet op een gedegen fundament. Tot slot heeft de afstemming met NOC*NSF over de kernsportaanpak ontbroken.

Selectie van kernsporten

Over het aantal kernsporten zijn de respondenten in de expertinterviews verdeeld. Sommigen geven aan zeven kernsporten te veel te vinden, terwijl anderen zich kunnen vinden in de gemaakte keuzes. Ook de inhoud van de gemaakte keuzes heeft in de expertinterviews ter discussie gestaan. Zo zijn er, gezien het stedelijke karakter van hockey, twijfels of deze sport provinciale investeringen verdient en wordt de impact van de provincie in het voetbal betwijfeld. In juli 2011 adviseerde de SER Brabant al om te kiezen voor drie kernsporten: hippische sport, zwemmen en hockey, eventueel aangevuld met ‘nichesport’ turnen (SER Brabant, 2011). Dit advies is door de provincie niet overgenomen. Verder dient te worden opgemerkt dat te weinig rekening is gehouden met de instroompotentie van sommige sporten, zoals bijvoorbeeld judo en *urban sports*. Deze sporten zijn in de expertinterviews een aantal keer als kansrijke Brabantse sporten genoemd. Verder is NOC*NSF te weinig betrokken bij de totstandkoming van de gemaakte keuzes en de onderbouwing van de keuzes. De afstemming met de sportkoepel liet te wensen over, terwijl het Interprovinciaal Overleg de charter 2028 heeft ondertekend, waarbij afstemming over kernsporten een belangrijk thema is. Richting de toekomst is het zinvol om bij een eventueel nieuwe kernsportaanpak partijen op te zoeken en de keuze zo veel mogelijk samen te maken.

Verder vindt de kernsportaanpak bij veel respondenten bijval op het gebied van talentontwikkeling. De aanwezigheid van een kader en de daarbij behorende focus zijn goed geweest om de investeringen en de aandacht te structureren.

3. Topsportaccommodaties

Ten behoeve van de Brabantse sport, maar zeker ook vanwege beoogde bredere effecten op de terreinen ruimte en economie, investeert de provincie Noord-Brabant in topsportaccommodaties. In dit hoofdstuk wordt eerst gekeken naar de doelen die de provincie zichzelf heeft gesteld ten aanzien van het aantal te realiseren projecten en de voortgang die daar tot eind 2015 mee is geboekt. Ook zijn de bijbehorende investeringen opgenomen. Vervolgens wordt ingegaan op de ontwikkelingen en ‘effecten’ rond het thema accommodaties. Aan het einde van het hoofdstuk trekken we conclusies over het beleid ten aanzien van topsportaccommodaties.

3.1 Activiteiten

Eén van de belangrijkste doelstellingen van het Sportplan is de realisatie of vernieuwing van topsportaccommodaties geweest. De provincie heeft gemeend de Brabantse sportwereld op die wijze een flinke impuls te geven op het gebied van sportinfrastructuur voor de topsport. Een flink deel van de totale investeringen is dan ook naar deze actielijn gegaan. Een belangrijke voorwaarde voor de (ver)bouw van topsportaccommodaties was de eis dat ook breedtesport en gehandicaptensport zouden profiteren. De achterliggende gedachte achter deze investeringen was om een impuls aan sport, economie en ruimte in Brabant te geven.

Tabel 3.1 Voortgang activiteiten en investeringen accommodaties eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015	Investering eind 2015 (€)
Uiterlijk in 2016 acht nieuwe/aangepaste accommodaties voor topsportevenementen of topsporttraining	8	13	Ja	15.735.304
Uiterlijk in 2016 voor vijf kernsporten een (regionaal) fieldlab	5	7	Ja	1.820.000
Totale investering				17.555.304

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

De bijdrage van de provincie is gemaximaliseerd op vijftig procent van de totale projectkosten; er was derhalve minstens vijftig procent cofinanciering benodigd. Dit geldt zowel voor topsportaccommodaties als fieldlabs. Eind 2015 is door de provincie ruim 15,7 miljoen euro geïnvesteerd. Dit betekent dat sprake is van onderbesteding, er was door de provincie namelijk een bedrag van 22 miljoen euro begroot tot en met 2016. De verwachting is dat deze onderbesteding in 2016 blijft bestaan omdat er geen nieuwe projecten meer worden opgepakt. Ondanks de onderbesteding in deze actielijn, zijn de doelstellingen ruimschoots gehaald. Het streven was om acht topsportaccommodaties en vijf fieldlabs te realiseren. Met respectievelijk dertien en zeven nieuwe voorzieningen kan worden gesteld dat de verwachtingen zijn overtroffen. Hierbij moet worden aangetekend dat de gerealiseerde accommodaties wellicht niet van het niveau zijn geweest waar de provincie vooraf op had gerekend. Volgens de provincie is dat mede veroorzaakt doordat de haalbaarheid van de ingediende plannen te wensen over liet. Bij aanvang van het Sportplan was het idee om accommodaties neer te zetten waar grote publiekssporten van konden profiteren. Zo hadden partijen in de provincie ideeën over een groot wielervedstadium en een hippische topsportaccommodatie van hoog niveau, maar die plannen zijn niet

ondersteund door de provincie. Uiteindelijk zijn accommodaties ondersteund die door zowel top- als breedtesport worden gebruikt, zoals de nieuwe hockeyaccommodatie voor HC Tilburg en de atletiekaccommodaties in Breda en Vught. Hierdoor is de ondersteuning uiteindelijk meer in lijn met het Sportplan gekomen, omdat deze ondersteuning nadrukkelijk inzet op de combinatie tussen topsport en breedtesport.

Op het gebied van topsportaccommodaties is gebruik gemaakt van het subsidieinstrument. In de beginperiode van het Sportplan is een behoorlijke investering gedaan in enkele projecten, mede met het oog op London 2012. De provincie Noord-Brabant zag zichzelf als ideale trainingslocatie voor deelnemers aan de Olympische Spelen in Londen. Vanuit de expertinterviews is veel waardering gegeven voor de provinciale aanpak op het gebied van topsportaccommodaties. Dit bleek ook al in een 'quickscan subsidieregeling topsportaccommodaties' die door BMC eind 2012 / begin 2013 werd uitgevoerd (Maks & Van de Wetering, 2013). Vooral de cofinancieringseis van 50% wordt als belangrijke aanjager van (gemeentelijke) investeringen op dit terrein gezien en er wordt gesteld dat dankzij de cofinanciering duidelijk is voorgesorteerd op duurzame samenwerking binnen de provincie. Anderzijds wordt in de expertinterviews en in het BMC-rapport aangegeven dat qua invulling van het beleid ook andere keuzes gemaakt hadden kunnen worden. Zo is ecologische duurzaamheid van de accommodaties te weinig een thema geweest en zijn er vragen over de spreiding van accommodaties over de provincie en de verbinding met andere sectoren in de provincie.

De subsidieregeling op het gebied van topsportaccommodaties is gedurende de looptijd van het Sportplan een aantal maal gewijzigd. Een groot deel van het budget is, zoals in de vorige alinea al werd beschreven, ingezet in de beginperiode van het Sportplan. Deze subsidiëring voor topsportwedstrijdaccommodaties en topsporttrainingsaccommodaties is uitgezet via tenders waarop een aanvraag gedaan kon worden met betrekking tot één van de zeven kernsporten. Naar aanleiding van de evaluatie door BMC is de subsidieregeling ingezet op nog openstaande 'blinde vlekken' en zijn de aanvragen niet meer binnen de kaders van tenders beoordeeld, maar op volgorde van binnenkomst. Vanaf 2014 is voor de (naar aard hoofdzakelijk commerciële) hippische sector ingezet op leningen om de sport te (blijven) ondersteunen op het gebied van accommodaties. Die laatste verandering roept de vraag op of op een model waarin investeringen ook weer terugvloeien naar de provincie wellicht niet vanaf het begin had moeten worden ingezet. Vooral in de hippische sector, waarin veel commerciële partijen actief zijn, was deze aanpak wenselijk geweest. Tegelijkertijd werd bij deze vraag in het interview met de ambtenaren van de provincie aangegeven dat de politieke realiteit in ogenschouw moet worden genomen: in 2010 was al besloten dat het goed was om een 'vliegende start' te maken met het Sportplan en direct een bedrag in accommodaties te investeren. Dit was beduidend lastiger geweest met een aanpak die van revolverende fondsen uitgaat.

Tot slot is in de expertinterviews geen overeenstemming over de vraag of investeren in topsportaccommodaties een typisch provinciale rol is. Aan de ene kant is, zoals al eerder werd gesteld, waardering voor het aanjagen van (gemeentelijke) investeringen door middel van de cofinancieringseis. Aan de andere kant zijn er ook vragen bij de investeringen in specifieke accommodaties, die soms worden gezien als dat zij aan specifieke gemeentes gebonden zijn. Echter, de functie van topsportaccommodaties is in algemene zin gemeente-overstijgend te noemen. Er wordt in alle interviews onderkend dat de sportinfrastructuur in Brabant in de afgelopen jaren behoorlijk versterkt is. Mede dankzij de provinciale investeringen op dit gebied kan de Brabantse (top)sport daarmee een flink aantal jaar vooruit.

3.2 Effecten

- *94% van de Brabantse bevolking (16+) is tevreden over bezochte Brabantse topsportaccommodaties als geheel (2014)*
- *54% van de Brabanders is het eens met de stelling: 'Om Brabant aantrekkelijk te maken voor bedrijven is het goed dat de overheid investeert in topsportaccommodaties' (2014).*
- *94% van de Brabantse bevolking (16+) kent minstens één (voorgelegde) Brabantse topsportaccommodatie (2014).*

De bekendheid en het gebruik van de topsportaccommodaties zijn in het Sportplan belangrijke indicatoren. Uit de 1-meting die is verricht door het Mulier Instituut (Hover, Reijgersberg & Van der Poel, 2014) blijkt dat de bekendheid van accommodaties onder Brabanders over het algemeen vrij goed is. Vierennegentig procent van de respondenten kent minimaal één van de genoemde topsportaccommodaties. Iets meer dan helft van de Brabanders denkt dat investeren in sportaccommodaties goed is om Brabant aantrekkelijker te maken voor het bedrijfsleven.

Vraagtekens

Vanuit de expertinterviews komt een aantal twijfels met betrekking tot de effecten op het gebied van accommodaties aan het licht. Ten eerste zijn er twijfels of investeren in sportaccommodaties de gewenste impact heeft op de Brabantse sportwereld en andere maatschappelijke domeinen. Ook de maatschappelijke functie van topsportaccommodaties en het inzoomen op de waarde van deze faciliteiten voor breedtesport en gehandicaptensport is niet altijd mogelijk vanwege het karakter van (sommige) topsportaccommodaties. Tot slot wordt aangegeven dat er wel erg veel geld naar topsportaccommodaties is gegaan, terwijl een meer gelijke verdeling over de actielijnen wellicht meer effect had kunnen sorteren.

Toch wordt in de interviews ook gesteld dat investeren in accommodaties nu eenmaal een veelgebruikt en over het algemeen effectief model is om in sport te investeren. In één van de expertinterviews werd naar voren gebracht dat Nederland dankzij de vele overheidsinvesteringen in de harde infrastructuur kan meedoen in de internationale topsport. Volgens de respondent in kwestie is het daarom goed dat ook de provincie Noord-Brabant hier een actieve rol in heeft gespeeld.

3.3 Conclusie

Eind 2015 is er door de provincie ruim 17,5 miljoen euro in deze actielijn geïnvesteerd. De twee (sub)doelen binnen de lijn zijn beide ruimschoots behaald. Er is veel waardering voor het gehanteerde cofinancieringsmodel, dat een behoorlijke beweging binnen de provincie heeft opgeleverd. Dankzij dit model is duurzame samenwerking binnen de provincie ontstaan en vinden partijen elkaar gemakkelijker. De topsportaccommodaties in Brabant genieten een hoge naamsbekendheid (94%) en eenzelfde percentage bezoekers is tevreden over het bezoek aan deze accommodaties. Er zijn echter ook twijfels over de impact van de investeringen op de Brabantse sportwereld en andere maatschappelijke domeinen binnen de provincie. Verder is ook aangegeven dat wellicht eerder in het proces andere vormen van financiering onderzocht hadden moeten worden. Vooral binnen de hippische sport was het beter geweest om vanaf het begin te werken met revolverende fondsen.

4. Topsportevenementen

Sportevenementen zijn niet meer weg te denken uit het vrijetijdsrepertoire van een gemeente of provincie. De functie die zij kunnen vervullen reikt veel verder dan vertier alleen. Aan evenementen worden door overheden dan ook in toenemende mate economische en maatschappelijke betekenissen toegekend. Om die reden investeert de provincie Noord-Brabant in (top)sportevenementen. In dit hoofdstuk wordt allereerst gekeken naar de doelen die de provincie zichzelf heeft gesteld ten aanzien van het aantal te realiseren projecten op het vlak van evenementen en de voortgang die daar tot eind 2015 mee is gemaakt. Ook zijn de bijbehorende investeringen aangehaald. Daarna staan de effecten en ontwikkelingen ten aanzien van evenementen in Brabant centraal en reflecteren we op specifieke keuzes die op dit gebied gemaakt zijn. Tot slot maken we de conclusie ten aanzien van het beleid rond topsportevenementen op.

4.1 Activiteiten

De algehele doelstelling ten aanzien van topsportevenementen zet in op een aansprekend aanbod van topsportevenementen met een duidelijke maatschappelijke (gezondheid, cohesie) en economische spin-off. Op het gebied van topsportevenementen is eind 2015 bijna drie miljoen geïnvesteerd en zijn twee van de drie subdoelstellingen behaald. De eerste subdoelstelling, het jaarlijks organiseren van vijf topsportevenementen met minimaal 50.000 bezoekers, is nog niet behaald. Negentien van de 25 nagestreefde evenementen vond daadwerkelijk plaats. De provincie verwacht dit gat in de laatste fase van het Sportplan grotendeels te overbruggen. Binnen de actielijn is ingezet op de waardering voor de evenementen van burgers en ondernemers, maar ook de maatschappelijke en economische spin-off was voor de provincie een belangrijk thema. Tot eind 2015 is een bedrag van bijna drie miljoen euro binnen deze actielijn besteed. Tot en met 2016 is een bedrag van 4,4 miljoen euro begroot.

Tabel 4.1 Voortgang activiteiten en investeringen eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015	Investering eind 2015 (€)
Jaarlijks minimaal vijf topsportevenementen met tenminste 50.000 bezoekers	25	19	76%	1.237.500
Jaarlijks minimaal één WK of EK voor een kernsport	5	10	Ja	353.000 ^a
Tot en met 2016 minimaal twee (top)sportevenementen voor gehandicapten	2	5	Ja	50.000 ^b
Sponsoring topsportevenementen kernsporten (overig)		57		1.295.250
Totale investering				2.935.750

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

^a Exclusief WK veldrijden (vanwege dubbeltelling met bedrag 912.500 euro)

^b Betreft alleen EK IPC zwemmen (rest betaald uit budget gehandicaptensport)

De experts die zijn geïnterviewd voor deze evaluatie van het Sportplan zijn vrij kritisch ten aanzien van de aanpak met betrekking tot sportevenementen. Als positief punt wordt door sommige respondenten het sponsoringsmodel genoemd. De provincie heeft ervoor gekozen om in plaats van subsidiëring te kiezen voor het sponsoren van topsportevenementen. De gedachte was dat dankzij deze keuze

marktconformiteit kon worden afgedwongen. Bij sponsoring wordt door de provincie meer uitgegaan van een gelijkwaardige uitruil tussen sponsor (provincie) en gesponsorde (evenement) en zijn de provinciale middelen voor het evenement niet doorslaggevend voor het plaatsvinden van het evenement. In het geval van subsidie door de provincie is die investering vaker van belang voor het doorgaan van het evenement (meer *'need to have'* dan *'nice to have'*). Organisatoren van evenementen zouden met deze aanpak minder snel kiezen om op voorhand uit te gaan van publieke financiering en meer hun best doen om ook alternatieve bronnen aan te spreken. Deze gedachte wordt echter niet gedeeld door alle respondenten (zie ook paragraaf 4.3).

De evenementenagenda had wellicht verder versterkt kunnen worden door het binnenhalen van echte topevenementen (met de *'wow-factor'*). Het niet binnenhalen van grote wielerevenementen en grote hockeyevenementen wordt als gemiste kans gezien, hoewel ook wordt aangegeven dat dit wellicht een te grote weerslag had gehad op het beschikbare budget voor deze actielijn. Specifiek wordt het niet binnenhalen van de Giro d'Italia in Noord-Brabant in 2016 als gemiste kans benoemd. Eén van de respondenten geeft aan dat wanneer in zeven kernsporten wordt ingezet op topsportevenementen, dat dit soort evenementen dan binnengehaald moeten worden. De politieke lobby voor een evenement van het allerhoogste niveau ontbrak. Er had meer geïnvesteerd moeten worden in het creëren van draagvlak onder partijen binnen de provincie en bij evenementenorganisatoren en/of sportbonden om dit echt van de grond te krijgen.

Economische en maatschappelijke spin-off

In de subsidieregeling valt op dat de voorwaarde geldt dat 'het project een economische spin-off heeft'. Dit is abstract verwoord. Het is denkbaar dat het een criterium is om beleid te maken dat erop is gericht om zoveel mogelijk economische spin-off te genereren. Sterk punt van de provincie is dat zij hier zelf in heeft geïnvesteerd (de *'tool'* die hiervoor ontwikkeld is). Ten tweede is er het criterium dat het topsportevenement voorziet in side-events ten behoeve van breedtesport. Wanneer het stimuleren van niet-sporters het doel is, is het beter om bij dit criterium te vermelden dat deze side-events zijn gericht op het enthousiasmeren van niet-sporters (al hebben side-events voor actieve sporters ook hun waarde).

WESP-richtlijn

In de subsidieregeling 2011-2016 wordt het uitvoeren van onafhankelijk onderzoek naar de economische impact volgens de richtlijnen van de WESP voorwaardelijk gesteld. Dat is een sterke zet: het biedt de provincie tot op zekere hoogte inzicht in het rendement. In de praktijk is gebleken dat het financieren van dergelijke onderzoeken (met een investering vanaf grofweg 5.000 euro) niet eenvoudig bleek. Daar komt bij dat een onderzoek van enkele duizenden euro's niet altijd in verhouding stond met het toegekende subsidiebedrag. Dat heeft ertoe geleid dat niet alle evenementen een onafhankelijk onderzoek hebben laten uitvoeren. Tevens zijn bij economische impactstudies kanttekeningen te plaatsen. Louter de extra bestedingen als gevolg van het evenement worden bij een dergelijke berekening becijferd. Er wordt bijvoorbeeld geen rekening gehouden met verdringen van lokale inwoners en andere toeristen als gevolg van het evenement (niet ondenkbaar in het geval van bijvoorbeeld de Marathon Eindhoven) en met opportuniteitskosten (een andere investering van de middelen had tevens een hogere of lagere opbrengst gehad).

4.2 Effecten

- 49% van de Brabantse bevolking (16+) is tevreden met het aantal Brabantse topsportevenementen (39% geeft aan geen mening te hebben/het niet te weten) (2014)
- 92% van de Brabantse deelnemers/bezoekers is tevreden over de topsportevenementen waar men aan deelnam of die men heeft bezocht (totaaloordeel) (2014)
- 25% van de Brabanders is als gevolg van bezoek(en) aan topsportevenement(en) zelf (enigszins) aangemoedigd om (meer) te gaan sporten (2014)
- De economische impact van door de provincie financieel gesteunde evenementen varieerde van ruim 100.000 euro tot enkele miljoenen. Het WK veldrijden 2014 in Hoogerheide was goed voor een economische impact van **3,9 miljoen euro** voor West-Brabant, Indoor Brabant zorgde voor **2,3 miljoen euro** aan extra bestedingen in de gemeente Den Bosch en de Warandeloop 2013 leidde tot een additionele bestedingsimpuls van **118.000 euro** voor Tilburg.

Omdat de 0-meting op het gebied van topsportevenementen niet systematisch is uitgevoerd, is het moeilijk om de effecten binnen deze actielijn vast te stellen. In de expertinterviews is aangegeven dat een betere evaluatie van topsportevenementen benodigd is om in de toekomst nog meer rendement uit deze evenementen te halen. Dit voorbehoud in het achterhoofd houdend, is het goed om te kijken naar de resultaten van de 1-meting. Uit deze meting blijkt dat de tevredenheid met en de waardering voor de Brabantse topsportevenementen onder de Brabantse bevolking erg hoog is. Zowel deelnemers als bezoekers zijn erg tevreden en de bekendheid met de evenementen is over het algemeen ook hoog. Echter, een zeer beperkt aantal Brabanders is door het bezoek aan topsportevenementen zelf aangemoedigd om te gaan sporten. Dit ligt in lijn met andere evenementen in binnen- en buitenland.

Evenementenkalender

Uit de expertinterviews blijkt een algehele tevredenheid over de sportevenementenagenda die in Brabant is ontstaan, hoewel - zoals hierboven beschreven - kritische opmerkingen worden gemaakt over het niveau van de evenementen en het ontbreken van evenementen met de *wow-factor*. Daarnaast is in de interviews kritiek geuit op de inzet die is gepleegd op de maatschappelijke en economische impact van de evenementen. Er is te weinig aandacht geweest voor cross-overs. Hoewel een aantal netwerkbijeenkomsten rondom sportevenementen is georganiseerd (zie hoofdstuk 7), geven verschillende respondenten aan bijzonder weinig gemerkt te hebben van het breed inzetten op kennisontwikkeling en netwerkvorming. Eén respondent vindt dat er veel concreter had moeten worden ingezet op samenwerking, aan de hand van duidelijke doelstellingen, actielijsten en evaluaties. Een andere respondent vindt dat rondom sportevenementen meer op ontmoeting had moeten worden ingezet.

4.3 Branding en sponsoring

Branding

Hoewel in hoofdstuk 7 de *branding* van Brabant expliciet terugkomt, reflecteren we in deze paragraaf op de inzet die rondom evenementen op dit thema is ingezet. De *branding* in relatie tot evenementen is in de afgelopen periode vrij zichtbaar geweest door het gebruik van boarding en andere uitingen van 'BrabantSport'. Deze zichtbaarheid kan als positief punt worden aangemerkt met betrekking tot evenementen. Tegelijkertijd wordt in de expertinterviews vastgesteld dat deze uitingen een klassiek 'productdenken' vertegenwoordigen. Omdat in de beginjaren van het Sportplan nog geen duidelijke

koers was ten aanzien van *branding* rondom evenementen, ontstond voor provinciale afdelingen die zich met communicatie bezighouden ruimte om dit type inzet dominant te maken.

De ingezette koers van de laatste twee jaar lijkt zich meer te bewegen richting het etaleren van de provincie op het gebied van technologie en innovatie. Deze beweging is zichtbaar binnen de provinciale organisatie als geheel, maar is ook binnen het team sport nadrukkelijk zichtbaar. Het is raadzaam om rondom sportevenementen duidelijk in te zetten op de profilering van Brabant als technologisch hoogwaardige provincie, waar innovatie voorop staat. Deze profilering kan een kader vormen voor eventuele nieuwe inzet op het gebied van sportevenementen.

Sponsoring

In het onderzoek is aandacht geweest voor de manier waarop topsportevenementen in de afgelopen beleidsperiode zijn gefinancierd. De provincie staat zich erop voor dat de topsportevenementen niet zijn gefinancierd door middel van het geijkte subsidieinstrument, maar dat een sponsoringsmodel is gebruikt om sportevenementen te ondersteunen. Op deze manier kon marktconformiteit worden afgedwongen in de financiering en konden van de organisatoren van de evenementen makkelijker tegenprestaties worden gevraagd. Zo was het bijvoorbeeld eenvoudiger om zakelijke bijeenkomsten te organiseren en gasten uit te nodigen en konden vooraf economische effectrapportages worden geëist. In de expertinterviews wordt door sommige experts onderkend dat dit in theorie een mooi model is, maar de uiteindelijke uitvoering en effecten worden door veel respondenten niet anders ervaren. Bovendien, zo merkt één van de respondenten op, nodigt een sponsoringsmodel bij overheden snel uit tot het eerder genoemde productdenken waarbij alleen aan *boarding* en *hospitality* wordt gedacht.

Wat betreft de richtlijn sponsoring zijn in de eerste plaats de drie doelen (positionering, zichtbaarheid en relatiebeheer) goed gekozen omdat het belang goed representeren. Ten tweede is het bij de drie soorten sponsoring die worden onderscheiden (provincie Noord-Brabant, regio Brabant en relatiebeheer) op basis van de richtlijn niet geheel duidelijk wat het verschil tussen de eerste en de tweede soort is. Ten derde valt op dat de Brabantse bevolking expliciet als doelgroep gemeld is en de rest van Nederland en het buitenland niet (los van 'evenementenspecifieke doelgroepen'). Juist buiten Brabant is reputatiewinst te boeken, waarbij te denken valt aan toeristisch-recreatieve marketing en het interesseren van bedrijven voor zaken (vestiging) in Brabant.

Ten aanzien van de subsidieregeling zijn drie opmerkingen te plaatsen. Ten eerste staat in de subsidieregeling dat het topsportevenement gericht moet zijn op de kernsporten, terwijl sponsoring hierbij meer ruimte biedt. In de richtlijn sponsoring kunnen ook sporten worden gesponsord waar Brabant in uitblinkt (zoals handboogschieten, wat geen kernsport is). Uit de documenten is niet op te maken waarom de mogelijkheden qua sportkeuze bij de subsidieregeling meer zijn ingeperkt dan bij de richtlijn sponsoring. Ten tweede wordt met 'het bereik moet voldoende zijn' geen duidelijke grens getrokken hoe groot dat bereik (minstens) moet zijn (los van het feit dat dit criterium in het perspectief van de grootte van het evenement bezien dient te worden). Tot slot wordt laagdrempeligheid als criterium vermeld. Onduidelijk is wat dit voor wie betekent. In hoeverre heeft dit betrekking op bijvoorbeeld toeschouwers of televisiekijkers en op welke drempels wordt bedoeld? Drempels kunnen bijvoorbeeld financieel (prijskaartje), geografisch (bereikbaarheid) en sociaal (kledingcodes) zijn.

4.4 Conclusie

Er is waardering voor het feit dat de provincie zich heeft ingespannen om een mooie sportevenementenagenda voor Brabant te realiseren. De tevredenheid en de waardering voor de evenementen van deelnemers en bezoekers is erg hoog. De experts onderkennen dat in Brabant een mooie agenda is ontstaan op het gebied van sportevenementen, maar de cross-overs naar andere sectoren en daarbij behorende netwerkvorming en samenwerking hadden meer aandacht moeten krijgen. Richting de toekomst is het raadzaam om een nieuw kader voor de financiering van topsportevenementen te overwegen. Hierbij moet meer aandacht zijn voor technologie en innovatie en voor slimme investeringen met een relatief grote output. De kernsportfocus die gehanteerd is zal daarbij voor topsportevenementen minder op de voorgrond hoeven staan, omdat in eerste instantie de meerwaarde van een evenement (ongeacht de sport) in ogenschouw moet worden genomen.

5. Talentontwikkeling

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de stand van zaken rondom talentontwikkeling en topsport in Brabant. In de eerste paragraaf behandelen we de doelstellingen en activiteiten op dit gebied. Vervolgens nemen we de ontwikkeling en effecten op het gebied van talentontwikkeling in Brabant onder de loep. In de nadere reflectie wordt ingegaan op het aantal topsporters en talenten dat Brabant telt. In de conclusie geven we een algeheel oordeel ten aanzien van het gevoerde beleid.

5.1 Activiteiten

Op het gebied van talentontwikkeling heeft de provincie zich ten doel gesteld één van de topregio's met betrekking tot topsporttalent te zijn. Om dit te bereiken dan wel te behouden, heeft de provincie in de afgelopen jaren ingezet op faciliteiten voor topsporters en talenten (zoals in hoofdstuk 3 ook al aan de orde is geweest) en is specifieke aandacht geweest voor de combinatie van sporttalentontwikkeling en onderwijs. In tabel 5.1 zijn de indicatoren met betrekking tot deze doelstellingen opgenomen. De bijdrage van de provincie aan de onderstaande indicatoren is gemaximaliseerd op vijftig procent van de totale investering; er was derhalve minstens vijftig procent cofinanciering benodigd. Eind 2015 is door de provincie ruim 3,5 miljoen euro geïnvesteerd. Over de totale looptijd van het Sportplan is tot en met 2016 een bedrag van 4,4 miljoen euro begroot. De verwachting is dat in 2016 nog ongeveer 800.000 euro wordt uitgegeven, waarmee de uitgaven in deze actielijn naar verwachting zijn ingevuld. De doelstelling met betrekking tot regionale en/of nationale trainingscentra is bovendien ruimschoots behaald.

Tabel 5.1 Voortgang activiteiten en investeringen eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015	Investering eind 2015 (€)
Brabant beschikt in 2016 over minimaal 10 regionale/nationale trainingscentra voor de ontwikkeling van sporttalenten	10	21	Ja	1.975.944
Het Centrum voor Topsport & Onderwijs heeft haar functie/activiteiten duurzaam verankerd ^a				1.575.000
Totale investering				3.550.944

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

^a Hierbij zijn door de provincie geen streefcijfers vastgesteld

Als het gaat om de investering in de regionale en nationale trainingscentra, dan kan worden geconcludeerd dat de doelstelling met betrekking tot de regionale en nationale trainingscentra ruimschoots is behaald. Met betrekking tot de investeringen in het CTO is geen harde doelstelling vastgelegd, maar uit de expertinterviews blijkt veel waardering voor de provinciale inzet op dit vlak. Dit heeft het CTO de benodigde continuïteit gegeven. De provincie Noord-Brabant heeft namelijk directe investeringen in het CTO gepleegd. Ook is rechtstreeks geïnvesteerd in topsportcoaches. Er is waardering voor de concreetheid en praktijkgerichtheid van deze activiteiten. Door één van de respondenten wordt het gevoerde beleid omschreven als een gedurfde keuze en 'al met al zeer prettig beleid'.

Hoewel wordt aangegeven dat een provincie, wanneer het zo direct investeert in de sport, moet oppassen niet slechts een financier te worden van verder autonoom opererende sportbonden die opportunistische keuzes kunnen maken, is het gevoerde beleid op dit vlak niet los te zien van de grote waardering die er binnen de sportwereld voor de provincie Noord-Brabant is. De ondernemende houding van de provinciale organisatie wordt positief ervaren en iedere respondent in de expertinterviews geeft aan Brabant in zijn of haar top drie van sportprovincies te hebben staan. Overigens worden ook suggesties gegeven om verdere concretisering van de provinciale rol te bewerkstelligen. Het vervoersprobleem van jonge sporttalenten naar het CTO en naar NTC's en RTC's is een bovenlokaal probleem, waar de provincie mogelijk een rol zou kunnen spelen.

Het lijkt nu zaak om het beleid ten aanzien van talentontwikkeling voort te zetten en uit te breiden. Veel respondenten noemen een bredere focus op talentontwikkeling in algemene zin als speerpunt voor de komende jaren. Dit betekent dus dat er niet alleen aandacht moet zijn voor de sportontwikkeling van talentvolle Brabanders binnen de sport, maar dat sport ook een belangrijke rol zou moeten spelen in de Brabantse talentontwikkeling in het algemeen. Een aantal respondenten legt hier de link met innovatie richting de toekomst: ontwikkelingsmogelijkheden in de driehoek sport-innovatie-onderwijs zouden de Brabantse sport en de ontwikkeling van Brabant in zijn algemeen kunnen dienen. Concreet zou dit kunnen betekenen dat sport meer als middel wordt ingezet om innovatie en technologische ontwikkeling in algemene zin te stimuleren.

5.2 Effecten

- Gemiddeld rapportcijfer van talenten en coaches over de topsportomgeving in Brabant als geheel: **7,3** (berekend als het gemiddelde van het gemiddelde oordeel van talenten enerzijds en het gemiddelde oordeel van coaches anderzijds) (2014)
- Marktaandeel (%) Brabant van geregistreerde Nederlandse topsporters teruggelopen van **15%** naar **13%** (2012-2015)
- Gemiddeld rapportcijfer van talenten en coaches over ondersteuning combinatie topsport en onderwijs: **6,7** (berekend als het gemiddelde van het gemiddelde oordeel van talenten enerzijds en het gemiddelde oordeel van coaches anderzijds) (2014).

Als het gaat om de effecten van het beleid ten aanzien van talentontwikkeling, dan zou gemakkelijk gewezen kunnen worden naar het teruglopend marktaandeel van geregistreerde Nederlandse topsporters die uit Brabant afkomstig zijn en worden geconcludeerd dat het beleid niet succesvol is geweest. Dit zou echter kortzichtig zijn gezien de lange termijn effecten die investeringen in talentontwikkeling met zich meebrengen en de moeilijke beheersbaarheid van talentontwikkeling in het algemeen. Een kritiekpunt op het gebied van talentontwikkeling dat in de expertinterviews terugkomt, is de onduidelijkheid die aan het begin van de beleidsperiode van het Sportplan zichtbaar was en die nu weer de kop op steekt. Deze onduidelijkheid, door één respondent zelfs omschreven als 'een gebrek aan visie', is inherent aan de beleidscycli binnen overheden en de invloed van de politieke realiteit op plannen die worden gemaakt. In hoofdstuk 9 komen we hier op terug.

Centrum voor Topsport en Onderwijs

Zoals in de vorige paragraaf al bleek, is in de expertinterviews veel lof voor de directe investeringen in het CTO. Deze investeringen worden niet alleen gezien als duurzame bijdrage aan talentontwikkeling, maar zouden volgens enkele respondenten ook bijdragen aan de organisatorische verankering van het beleid op dit vlak. De positie van het CTO wordt gezien als zeer belangrijk voor de positie van Brabant

als sportprovincie. De aanwezigheid van het centrum zorgt voor goede sportinfrastructuur in Brabant, waarin partijen elkaar gemakkelijk kunnen vinden, omdat het CTO een centrale positie inneemt. Door één respondent wordt de suggestie gegeven om nadrukkelijk naar de ontwikkeling van West-Brabant te kijken. De ontwikkeling van een trainingscentrum met hoge zichtbaarheid zou de talentontwikkeling in die regio een boost kunnen geven.

5.3 Aantal topsporters en talenten

In Nederland zijn door NOC*NSF in samenwerking met sportbonden topsport- en talentprofielen ontwikkeld. Topsporters krijgen de status A, B of HP en sporttalenten krijgen de status internationaal talent (IT), nationaal talent (NT) of belofte. Ruim vijftig sportbonden hebben deze algemene profielen vertaald in sportspecifieke profielen. Het Talentmonitorsysteem van NOC*NSF geeft inzage in alle topsporters en sporttalenten in Nederland met een officiële status van hun sportbond.⁴

Noord-Brabant telt in 2015 92 topsporters en 792 sporttalenten met een erkende status (inclusief gehandicapten), zie tabel 5.2. Dat is respectievelijk dertien en veertien procent van het totaal in Nederland. Ten opzichte van 2012 zijn die aantallen lager en ook het aandeel van Brabant in alle Nederlandse topsporters en talenten is lager dan in 2012. Aan de andere kant is het aandeel van Brabant in het totaal aantal topsporters in Nederland ongeveer gelijk aan het aandeel Nederlanders dat in Brabant woont (15%).

Tabel 5.2 Aantal bij NOC*NSF geregistreerde topsporters en talenten (inclusief gehandicapten) in Nederland en Noord-Brabant in 2012, 2014 en 2015, in absolute aantallen en procenten

	Nederland (aantal)			Noord-Brabant (aantal)			Noord-Brabant (% van Nederland)		
	2012	2014	2015	2012	2014	2015	2012	2014	2015
Topsporters	871	791	712	130	88	92	15	11	13
Talenten	6.544	5.343	5468	1.125	873	792	17	16	14
Totaal	7.415	6.134	6180	1.255	961	884	17	16	14

Bron: NOC*NSF Talentmonitorsysteem/Nationaal Talent Volgsysteem, bewerking Mulier Instituut

⁴ Het Talentmonitorsysteem is de nieuwe naam van het Nationaal Talentvolgsysteem dat tot juni 2014 werd gehanteerd. Topsporters en sporttalenten in het mannen/jongens veldvoetbal zijn niet in dit monitorsysteem geregistreerd. Een status kan alleen worden verleend aan sporters die uitkomen in erkende topsportprogramma's en op basis van een prestatienorm.

5.4 Conclusie

De actielijn ‘talentontwikkeling’ krijgt in de expertinterviews van alle actielijnen de meeste lof toegezwaaid, hoewel uit de cijfers geconstateerd moet worden dat het aandeel Brabantse topsporters binnen Nederland terugloopt. De provincie heeft concreet en praktijkgericht beleid gevoerd dat directe impact heeft gehad op de ontwikkeling van Brabantse sporttalenten. Daarnaast heeft het beleid gezorgd voor organisatorische borging van deze activiteiten en vervult het CTO met succes een centrale functie in de provincie met betrekking tot topsport, hoewel West-Brabant ondanks de reeds gedane investeringen in NTC’s/RTC’s een blinde vlek blijft qua talentontwikkeling. Doordat het CTO een centrale functie speelt, ligt de concentratie qua talentontwikkeling in Brabant toch vooral rondom de as Eindhoven - ’s-Hertogenbosch. Verder vragen de respondenten in de expertinterviews nadrukkelijk om een goed uitgewerkte visie op talentontwikkeling die meerdere jaren stand houdt.

6. Gehandicaptensport en bijzondere breedtesport

In het Sportplan is ruime aandacht voor mensen met een beperking en het stimuleren van deze doelgroep om aan sport deel te nemen. In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de activiteiten die de provincie op dit vlak heeft ontplooid en welke investeringen tot op heden zijn gedaan. De belangrijkste effecten en de conclusie volgen in de paragrafen daarna.

6.1 Activiteiten

De doelstelling van de actielijn ‘gehandicaptensport en bijzondere breedtesport’ is het bevorderen van de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking en speciale doelgroepen (bijv. jeugd, ouderen, kinderen met obesitas). Voor deze doelstelling is een aantal outputindicatoren vastgesteld die in onderstaande tabel zijn opgenomen. Tevens is hierbij vermeld wat de realisatie eind 2015 was. In de laatste kolom zijn de geïnvesteerde middelen opgenomen. De bijdrage van de provincie is gemaximaliseerd op vijftig procent van de totale investering; er was derhalve minstens vijftig procent cofinanciering benodigd. Eind 2015 is door de provincie ruim 2,2 miljoen euro geïnvesteerd (tabel 6.1). Over de totale looptijd van het Sportplan is tot en met 2016 een bedrag van 4,4 miljoen euro begroot. De verwachting is dat het resterende bedrag niet helemaal wordt besteed in 2016, waardoor binnen deze actielijn sprake is van een ruimte onderbesteding.

Tabel 6.1 Voortgang activiteiten en investeringen eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015 (%)	Investering eind 2015 (€)
Brabant kent een aangeschakeld systeem van regionale sportloketten voor mensen met een beperking	7	5	71%	446.040
Projecten voor deskundigheidsbevordering en activiteiten voor mensen met een beperking		43		1.233.758
Projecten voor bijzondere doelgroepen (breedtesport)		42		1.076.926
Totale investering				2.756.724

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

In tabel 6.1 kan worden afgelezen dat binnen deze actielijn eind 2015 een flinke onderbesteding te zien is. Ook is het streefcijfer van zeven regionale sportloketten niet behaald. De verwachting van de provincie is echter dat eind 2016 zeven loketten zijn geopend. Op dit moment is Zuidoost-Brabant nog een blinde vlek, maar daar is op dit moment de vorming van twee loketten in de maak. Uit het groepsgesprek (Hover, Van Lindert & Van der Poel, 2015) komt naar voren dat de bekendheid van de sportloketten te wensen over laat. Ook uit de 1-meting bleek al dat de bekendheid en de gebruiksvriendelijkheid van de regionale loketten om extra investeringen vragen. De onderbesteding binnen deze actielijn hadden kunnen worden aangewend om deze zaken voor elkaar te krijgen.

6.2 Effecten

Uit het rapport van Hover, Van Lindert en Van der Poel (2015) komt een aantal sterktes en zwaktes van het gevoerde gehandicaptensportbeleid naar voren. Hieronder volgt een overzicht van de sterke en zwakke punten van dit beleid, zoals in het rapport beschreven. De volledige resultaten van het groepsgesprek zijn uitgebreid terug te vinden in het genoemde rapport.

Sterktes

- Er is een stevig fundament gelegd voor het bevorderen van sportdeelname onder gehandicapten.
- Brabantse loketten voor gehandicaptensport werken steeds beter samen.
- De inzicht in de sportvraag van gehandicapten in Brabant is verbeterd.
- Er is een aantal succesvolle projecten op het gebied van gehandicaptensport uitgevoerd.
- Topsportevenementen voor gehandicapten zijn in Brabant op de kaart gezet.
- Gehandicaptensport is onder de aandacht van (kennis)organisaties gekomen.

Zwaktes

- Het aanbod is versnipperd, regie ontbreekt.
- Plattelandsgebieden lopen achter in visie, beleidsontwikkeling en -uitvoering.
- Gehandicaptensport wordt (nog) niet vaak genoeg als middel gezien.
- Er liggen uitdagingen rondom het vervoer van gehandicapten naar sportaanbieders.
- Het faciliteren van gehandicaptensport verschilt erg van gemeente tot gemeente.
- Inzicht in de sportvraag in sommige segmenten ontbreekt nog steeds.

Binnen deze actielijn is vooral gebruik gemaakt van het subsidieinstrument. Voor het opzetten van een loket voor gehandicaptensport kon bij de provincie een subsidie worden aangevraagd. Bij het aanvragen van de subsidie om zo'n loket op te zetten gold een aantal eisen. Zo moest de subsidieaanvrager een eigen bijdrage van ten minste 50% van de totale projectkosten leveren en met minimaal twee gemeentes samenwerken. Ook voor de twee andere doelstellingen is met een subsidieregeling gewerkt.

Door alle respondenten wordt de organisatie van gehandicaptensport als een geëigende rol voor de provincie gezien. Gehandicaptensport is een bovenlokaal thema en dus moeilijk voor gemeenten om op te pakken, terwijl de landelijke overheid en NOC*NSF te veel op afstand staan. Er is dus veel waardering voor het feit dat dit thema door de provincie is opgepakt. Ook richting de toekomst wordt gehandicaptensport als thema genoemd dat moet worden doorontwikkeld. Een opmerking betreft de constatering dat de provincie meer een regiefunctie had moeten vervullen. In de rapportage over het groepsgesprek (Hover, Van Lindert & Van der Poel, 2015) valt te lezen:

‘Er is een breed scala aan organisaties dat zich tot doel heeft gesteld om de gehandicaptensport te stimuleren. Dat is positief, ware het niet dat dit aanbod is versnipperd, niet op elkaar is afgestemd en niet goed vindbaar is. Teveel organisaties gaan met goedbedoeld enthousiasme aan de slag, zonder eerst te bekijken wat al door wie wordt gedaan. De kennisoverdracht en -borging binnen organisaties laat ook te wensen over. Het komt frequent voor dat kennis rond gehandicaptensport verdwijnt binnen een organisatie, als de contactpersoon gehandicaptensport de organisatie verlaat’ (Hover, Van Lindert & Van der Poel, 2015).

De provincie had door middel van het oppakken van een regiefunctie meer eenheid in het aanbod kunnen aanbrengen. De boodschap die doorklinkt is een vraag voor een grotere rol van de provincie op dit vlak.

Volgens één van de respondenten is op deze actielijn ‘grotendeels het beleid van Sportservice Noord-Brabant gevolgd’. Dit beleid wordt omschreven als het opvullen van de provincie met loketten voor gehandicaptensport. Deze aanpak wordt in sommige expertinterviews betiteld als ‘oud denken’: in plaats van het uitgaan van de behoefte en de vraag vanuit de burger is in termen van ‘aanbod’ gedacht. Aan de andere kant klinkt in andere expertinterviews juist ook waardering terug voor deze aanpak. Deze constatering, alsmede de conclusies ten aanzien van de realisatie van de doelstellingen, roepen vragen op over de mate waarin de provincie haar beleid op dit terrein actief heeft uitgedragen.

Waar de rol van de provincie ten aanzien van gehandicaptensport zeer gewenst is, is de bemoeienis met (bijzondere) breedtesport minder evident. De rol van Nederlandse gemeenten op dit vlak is zeer groot, waardoor provinciale inzet al snel in het vaarwater van de gemeenten komt. Bovendien, zo is gebleken uit pogingen die in de afgelopen jaren door de provincie zijn ondernomen om breedtesportprojecten op te pakken (zie paragraaf 8.2), ontbreekt de kennis en het netwerk dat op lokaal niveau benodigd is om daadwerkelijk impact te hebben. Ook is het de vraag in hoeverre de specifieke doelgroepen die gedefinieerd zijn (jeugd, ouderen en kinderen met obesitas) daadwerkelijk specifiek genoeg zijn om een bovenlokale aanpak te verantwoorden.

6.3 Conclusie

Op het gebied van gehandicaptensport is de rol van de provincie hard nodig en daarvanuit bezien is het goed dat in het Sportplan de nodige aandacht is geschonken aan deze actielijn. Met betrekking tot de uitvoering zijn nog veel verbeterpunten aanwezig. In de volgende beleidsperiode is het van belang dat meer vraaggericht beleid wordt ingezet om de gehandicapte sporters in Brabant te bedienen. Met betrekking tot (bijzondere) breedtesport is het raadzaam om, wanneer nieuw beleid op dit gebied wordt gemaakt, de uitvoering in handen te leggen van partijen die kennis en netwerken op dit terrein hebben.

7. Sportnetwerken en regiobranding

In het Sportplan zet de provincie in op het stimuleren van netwerkvorming en -onderhoud rondom de sport. Deze functie is de sport eigen. Sport brengt mensen samen en heeft een duidelijke ontmoetingsfunctie. De provincie heeft getracht deze ontmoetingsfunctie uit te bouwen en sportnetwerken met verschillende partijen aan te gaan. Dit betreft gemeenten, bedrijven, onderwijsinstellingen en allerlei andere organisaties. De activiteiten en investeringen komen eerst aan bod. De participatie in netwerken, de samenstelling en omvang daarvan en de frequentie van samenwerken worden daarna behandeld. Vervolgens wordt inzicht gegeven in hoeverre concrete resultaten worden bereikt en maken we de balans ten aanzien van de actielijn op.

7.1 Activiteiten

Anders dan bij de voorgaande actielijnen, is voor deze lijn geen specifiek budget beschikbaar gesteld. Wel is een indicator vastgesteld dat ruimschoots is behaald en zelfs bijna is verdubbeld. Ten aanzien van regiobranding is hier geen specifiek doel vastgesteld.

Tabel 7.1 Voortgang activiteiten en investeringen sportnetwerken eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015
De provincie organiseert jaarlijks 1 à 2 brede netwerkbijeenkomsten rond het thema sport	10	19	Ja

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

De provincie heeft ingezet op het organiseren van netwerkbijeenkomsten om de sport in Brabant te versterken. Specifiek is ingezet op netwerken die het bedrijfsleven met sport moet verbinden. Hoewel de doelstelling ruimschoots is gehaald, is het de vraag of deze actielijn ook daadwerkelijk de impact heeft gehad die het moet hebben. Uit de interviews komt naar voren dat de experts (te) weinig hebben gemerkt van de activiteiten binnen deze actielijnen.

7.2 Effecten

In de vorige paragraaf is aangegeven dat het doel binnen deze actielijn weliswaar ruimschoots is behaald, maar dat dit te weinig impact heeft opgeleverd. Volgens één respondent had de provincie er goed aan gedaan om meer te oog hebben voor het landelijk netwerk. De positie van Brabant had kunnen worden verstevigd door ontmoeting te faciliteren, zowel binnen als buiten de provincie. Dit idee wordt gedeeld door andere respondenten die aangeven dat de provincie op dit gebied soms nog te veel volgend is. Duidelijke profilering en meer ontmoeting zijn gewenst, zoals ook al bleek uit vorige actielijnen.

BrabantSport

Ten aanzien van de *branding* van de provincie Noord-Brabant is tijdens het proces gekozen voor de introductie van een label, genaamd 'BrabantSport'. Bij de sportevenementen die door de Provincie Noord-Brabant zijn ondersteund, was het label BrabantSport zichtbaar. In de interviews wordt aangegeven dat dit label goed zichtbaar is geweest en dat de bekendheid van het label daarmee flink is

gegroeid. Er zijn echter twijfels of dit specifieke label de *branding* van Brabant optimaal heeft gediend. Vooral de koppeling van BrabantSport aan het merk 'Noord-Brabant' heeft te wensen overgelaten. Zo had wellicht beter gebruik gemaakt kunnen worden van het label N-B ('Dan denk je aan Brabant'), dat ook door andere provinciale organisaties wordt gebruikt om de provincie te promoten. In eerste instantie was hier ook sprake van omdat BrabantSport aan het N-B label werd gekoppeld. Daarna is de centrale Brabant *branding* overgegaan op een internationale, economische uiting (*Europe's heart of smart solutions*). Voor sport is deze boodschap niet altijd even toepasbaar. Sommige topsportevenementen hebben geen logische koppeling met *smart solutions* en als uiting op een reclamebord is de boodschap onleesbaar. De insteek van het team sport was en is om uitingen van Brabant Branding en vanuit sport op elkaar te laten aansluiten, maar hier is nog geen passende oplossing voor gevonden. Het is sterk de vraag of dit op korte termijn gaat gebeuren.

7.3 Conclusie

De doelstelling op het gebied van sportnetwerken is ruimschoots behaald, maar aan de impact van deze actielijn op de netwerkvorming in Brabant en daarbuiten kan worden getwijfeld. Er had meer ingezet moeten worden op ontmoeting en er hadden duidelijkere verbindingen buiten de provincie moeten worden gelegd. Richting de toekomst is sterkere profilering gewenst, ook als het gaat om *branding* van de provincie.

8. Interactie andere domeinen

Onder invloed van de Agenda van Brabant ligt in het Sportplan Brabant 2016 de nadruk op het verbeteren van het Brabantse leef- en vestigingsklimaat: door de sport zelf, maar juist ook via de kansen die sport voor andere domeinen biedt. De provincie ziet sport als een katalysator voor ontwikkelingen in aanpalende beleidsterreinen, zoals economie, gezondheid en ruimte. Samenwerking tussen de sportsector en bedrijfsleven, onderwijs, overheden en vrijetijdsector kan kennisdeling en het ontstaan van nieuwe ideeën en producten opleveren. In dit hoofdstuk komt aan bod in hoeverre de uitvoering van het Sportplan aan deze samenwerking heeft bijgedragen.

8.1 Activiteiten

De doelstelling binnen deze actielijn was om sport als katalysator voor andere beleidsterreinen te gebruiken. In tabel 8.1 zijn de indicatoren voor deze doelstelling opgenomen. Tevens is de realisatie eind 2015 hierbij vermeld. Ook de in deze actielijn geïnvesteerde financiële middelen zijn niet eenvoudig vast te stellen omdat deze middelen door de provincie niet op het niveau van deze actielijn zijn gemerkt.

Tabel 8.1 Voortgang activiteiten cross-overs eind 2015

Doel	Streefcijfer 2016	Gerealiseerd eind 2015 (aantal)	Gerealiseerd eind 2015
De provincie is in de periode t/m 2016 betrokken bij twintig projecten met een cross-over tussen sport en een ander maatschappelijk domein	20	49	Ja
Tot en met 2016 zijn jaarlijks tien bezoeken aan (MKB-)bedrijven in Brabant gebracht om samenwerking met de sportsector te verkennen of te verdiepen	50	77	Ja

Bron: provincie Noord-Brabant, bewerking Mulier Instituut

De doelstellingen op dit gebied zijn ruimschoots behaald. Vooral rondom sport en innovatie is een flink aantal activiteiten ondernomen. Echter, net als in de vorige actielijn, worden in de expertinterviews vraagtekens gezet bij de impact die dit binnen de sportwereld en binnen de provinciale organisatie heeft gehad. Zo kunnen bijvoorbeeld vraagtekens gezet worden bij de vraag of provinciale ambtenaren buiten het team sport inmiddels sportinclusief denken en in hun beleid andere maatschappelijke problemen meenemen.

8.2 Effecten

Op het gebied van breedtesport en de verbinding met andere terreinen heeft de provincie de afgelopen jaren geworsteld met haar rol. In het Sportplan werd, in tegenspraak met het advies van SER Brabant om te focussen op topsport, ook gekozen voor een rol in de breedtesport. Deze worsteling heeft zich tijdens de gehele beleidscyclus doorgezet, waarbij het breedtesportproject *De Karavaan* vaak als mislukking wordt aangemerkt. Dit evenement moest zorgen voor een beweging die via crowdfunding additionele middelen voor lokale sportclubs zou opleveren. Er ging echter veel mis, doordat de provincie

te veel op afstand stond van de clubs en niet over het benodigde netwerk beschikte om dit project tot een succes te maken.

Sport & Technologie

De afgelopen jaren heeft een behoorlijke focus gelegen op innovatie in en door sport. De stichting Sport & Technologie heeft dankzij de gemeente Eindhoven en de provincie Noord-Brabant in de afgelopen beleidsperiode een flinke impuls gekregen. Dankzij deze stichting is een behoorlijk aantal projecten op het gebied van innovatie, technologie en sport aangejaagd. De stichting heeft zich ten doel gesteld om verbindingen te leggen tussen de sport, het bedrijfsleven en kennisinstituten. Deze doelstelling past uitstekend bij de doelstelling binnen deze actielijn. Opvallend is echter dat de stichting zich vooral richt op ontwikkelingen die betrekking hebben op sport zelf. Zoals eerder gemeld, is het de moeite waard om de aandacht meer te richten op maatschappelijke doelstellingen (zoals bijvoorbeeld leefbaarheid) die met behulp van sport kunnen worden bewerkstelligd. Sport spreekt veel mensen aan en door sport in te zetten voor verdere technologische innovatie kan de impact van dit relatief kleine beleidsterrein (in vergelijking met andere beleidsterreinen binnen de overheid) worden versterkt en vergroot.

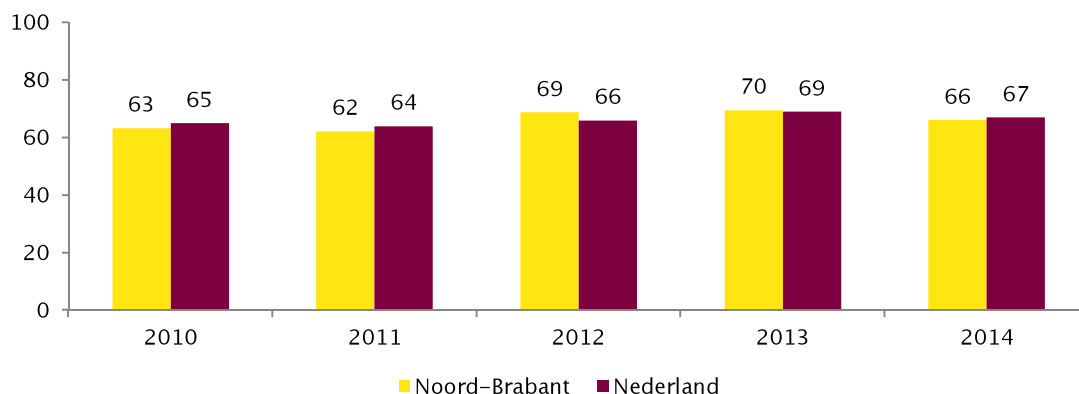
Ruimtelijke ontwikkeling en *urban sports*

Op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling liggen nog verdere ontwikkelingsmogelijkheden. De verwachting van enkele respondenten is dat stedelijke ontwikkeling de komende jaren een steeds belangrijker thema wordt. Sport kan een rol spelen bij de ontwikkeling van bepaalde stedelijke gebieden, door bijvoorbeeld in te zetten op *urban sports*. De precieze bijdrage van deze vorm van sport moet echter nog worden afgewacht. Het zou tot aanbeveling strekken de ontwikkelingsmogelijkheden binnen stedelijke vraagstukken verder te onderzoeken alvorens hier breed op in te zetten.

Ontwikkeling sportdeelname

Net als in de vorige rapporten in deze monitor, rapporteren we binnen deze actielijn over de sportdeelname binnen de provincie Noord-Brabant. Bijna zeven op de tien Brabanders sportte in 2014 minimaal twaalf keer per jaar. De sportdeelname van de Brabantse bevolking in de leeftijd tussen 6 en 79 jaar is één procentpunt lager dan voor Nederland als geheel. In de periode 2010-2014 is de sportdeelname van de Brabantse bevolking toegenomen van 63 naar 66 procent.

Figuur 8.1 Sportdeelname (≥12 x per jaar) in Noord-Brabant en Nederland 2010–2014, bevolking 6–79 jaar, in procenten

Bron: OBIN, bewerking Mulier Instituut

Noot: de sportdeelnamecijfers in deze rapportage kunnen licht afwijken van voorgaande rapportages in de Monitor Sportplan Brabant 2016 in verband met een methodische wijziging. Deze methodische wijziging heeft de trend niet beïnvloed.

8.3 Conclusie

Er is een behoorlijk aantal activiteiten ondernomen op het vlak van interactie met andere domeinen, maar deze activiteiten zijn nog steeds erg vanuit de sport zelf ingestoken. Vooral op het gebied van sport en innovatie zijn in de goede richting stappen gezet en dit thema verdient volgens de experts de komende jaren nadrukkelijk meer aandacht. Een koppeling met talentontwikkeling zou hierbij zeker van toegevoegde waarde zijn.

9. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de bevindingen in de voorgaande hoofdstukken worden in dit hoofdstuk de onderzoeksvragen beantwoord. Vervolgens worden op basis daarvan aanbevelingen gedaan.

9.1 Conclusies

Binnen dit concluderende hoofdstuk worden eerst de algemene onderzoeksvragen beantwoord. Hierna volgt een beantwoording van de meer specifieke vragen die op het niveau van de actielijnen zijn geformuleerd.

In hoeverre heeft de aanpak bijgedragen aan de realisatie van de doelen?

Al met al kan gesteld worden dat de gekozen aanpak in grote mate heeft bijgedragen aan de realisatie van de doelen. Dit kan echter alleen worden vastgesteld op activiteitsniveau, omdat op prestatie- en effectniveau weliswaar gedegen indicatoren aanwezig zijn, maar aan die indicatoren geen doelen of streefwaarden zijn gekoppeld. Op een enkele (sub)doelstelling na, zijn alle doelstellingen van het Sportplan op activiteitsniveau behaald, of worden (hoogstwaarschijnlijk) nog behaald voor het einde van 2016. Omdat doelen veelal ruimschoots zijn behaald, ontstaat de vraag of die op voorhand voldoende uitdagend zijn geweest. Vanuit een overkoepelend perspectief en mede met het oog op de ambities van de Agenda van Brabant, is het van belang dat alle geraadpleegde experts, waaronder ook professionals van NOC*NSF, aangeven dat Brabant in Nederland in de top drie van sportprovincies staat en dat het gevoerde sportplan daar voor een belangrijk deel debet aan is. Er moeten echter vraagtekens worden gezet bij de impuls die het Sportplan voor andere sectoren binnen de provincie heeft gehad.

Is de beleidsinzet gedifferentieerd naar waar het handelen het grootste effect kan sorteren?

Geconcludeerd kan worden dat de beleidsinzet zich inderdaad heeft gericht op het terrein waar de grootste effecten kunnen worden verwacht. Het is niet anders dan logisch dat de meeste middelen naar accommodaties zijn gevloeid. Dat past ook in de economische en ruimtelijke focus van het beleid van provincies. Investerings in (top)sportinfrastructuur zijn nu eenmaal hoog en vormen een belangrijke randvoorwaarde om tot topprestaties te komen. De aandacht voor breedtesport is binnen het Sportplan bij veel actielijnen een heikel punt geweest, omdat automatisch is aangenomen dat topsport (positieve) effecten op de breedtesport heeft. Op het gebied van accommodaties was deze combinatie echter het minst moeizaam. Door te investeren in accommodaties is zowel bijgedragen aan de Brabantse (topsport)talentontwikkeling als in het sportplezier van andere Brabanders, al verschilt dat sterk per accommodatie.

Is de provinciale rol van waaruit dit is gebeurd, nog steeds de meest geëigende rol?

Voor de meeste actielijnen geldt dat de provinciale rol inderdaad nog steeds de meeste geëigende rol is. Provinciale overheden richten zich primair op het ruimtelijk en economisch domein. Sport is geen wettelijke taak van een provincie. Desalniettemin kan provinciaal sportbeleid een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van ruimtelijke en economische doelen. Sport kan bijdragen aan een positief imago en de concurrentiepositie van de regio ten goede komen. Zowel voor topsportaccommodaties, topsportevenementen als talentontwikkeling is het dus zeer goed verdedigbaar dat provinciale inzet is gepleegd. Bij deze onderwerpen kan worden beredeneerd dat het goed is dat niet de inwoners van een specifieke gemeente (indirect) voor de kosten opdraaien, maar dat deze kosten voor een deel gedragen

worden door de provinciale overheid. Ook worden de gekozen onderwerpen over het algemeen beschouwd als publieke goederen, hoewel deze beschouwing (deels) een politieke component in zich heeft.

Ook voor de gehandicaptensport is het goed dat de provincie zich een rol heeft toegeëigend, omdat ook hier bovenlokale doelen te herkennen zijn. Voor de (bijzondere) breedtesport ligt dit anders: de doelgroepen die hier zijn gedefinieerd, zijn onvoldoende onderscheidend om een rol van de provincie te verwachten. Het is dus niet vreemd dat de provinciale inzet op dit vlak door direct betrokkenen als 'een worsteling' wordt getypeerd. Zo kan de provinciale rol op het gebied van jeugdsport bijvoorbeeld als overbodig worden omschreven.

De provincie Noord-Brabant heeft zich in de afgelopen jaren als stevige partner op het gebied van sport ontwikkeld. De gebruikte cofinancieringsmodellen en de ondernemende houding van de provinciale organisatie hebben gezorgd voor een goede zichtbaarheid van de provincie.

Heeft het beleid bijgedragen aan het vergroten van duurzaamheid?

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op deze onderzoeksvraag omdat dit beleid voor verschillende actielijnen anders heeft uitgepakt. Er zijn keuzes gemaakt die de duurzaamheid ten goede komen, maar de omstandigheden hebben de provincie ook gedwongen tot keuzes die een gevaar vormen voor de duurzaamheid van het beleid. Bij de totstandkoming van het Sportplan is immers besloten om de uitvoering van het provinciale sportbeleid voor een groot deel binnen de provinciale werkorganisatie te houden. Dit heeft zijn weerslag gehad op de borging van het beleid. Met het eindigen van het Sportplan dreigt veel kennis en kunde verloren te gaan, al zijn er mogelijke beleidscontouren voor de toekomst, zoals in het bestuursakkoord te lezen is. Op het gebied van de investeringen zijn juist verstandige keuzes gemaakt wanneer het om borging gaat. Dankzij het gehanteerde cofinancieringsmodel is de provincie een gesprekspartner geworden van verschillende partijen. Het is wel de vraag of deze positie beklijft wanneer de gelden vanuit de verkoop van Essent in 2009 zijn opgedroogd en de investeringsmogelijkheden van de provincie teruglopen.

Met de investeringen in accommodaties is een duurzaam effect meer geborgd dan in het geval van evenementen. Accommodaties worden nog jarenlang gebruikt, maar de aandacht voor een evenement is snel vervlogen. Het is sterk dat er een reeks van evenementen is gefinancierd, waardoor Brabant met regelmaat in beeld was. Dat onderstreept ook het belang van het continueren van financiering van evenementen in de toekomst.

Zijn de provinciale middelen op een effectieve manier ingezet?

Effectiviteit wordt gedefinieerd als de relatie tussen de prestaties en de effecten van het gevoerde beleid. Voorbeelden van vragen bij de effectiviteit van het Sportplan zijn of de media-aandacht voor de gesubsidieerde evenementen heeft geleid tot een verbetering van het imago van Brabant onder de Nederlandse (en buitenlandse) bevolking. En of de prestaties van Brabantse topsporters, waarvan de basis is gelegd in accommodaties die mede door de provincie mogelijk zijn gemaakt, de provincie aantrekkelijker hebben gemaakt om er te wonen en te werken.

In het Sportplan wordt frequent de link tussen top- en breedtesport gelegd. Dat is deels terecht, want zij vormen vanuit diverse optieken een twee-eenheid. Anderzijds worden verbanden gelegd waar geen of nauwelijks bewijslast voor is op te voeren. Een voorbeeld is de positieve impact van topsportevenementen op het niveau van de recreatieve sport (*trickle-down effect*). Dit soort effecten treden beduidend vaker niet dan wel op, niet zelden omdat de potentie van topsportevenementen niet

wordt benut. Tegen deze achtergrond is het wel sterk dat de provincie de organisatie van side-events als randvoorwaarde stelt bij sponsoring (al blijkt in de praktijk vaak dat die evenementen met name van waarde zijn voor actieve sporters en minder aantrekkelijk worden bevonden door niet-sporters).

De investeringen in de hippische sport roepen volgens de ambtenaren van de provincie de meeste discussie op. Vooral op het gebied van topsportaccommodaties is in de loop der jaren veel discussie geweest over hoe de middelen moesten worden ingezet en op welke wijze de financiering moest verlopen. Halverwege de uitvoering is gekozen om in deze sectoren geen directe investeringen meer te doen, maar te werken met revolverende fondsen. Deze keuze had, gezien de commerciële aard van deze sector, al in het begin moeten worden gemaakt. Binnen de andere sectoren heeft de keuze voor directe investeringen juist veel effect.

Binnen de sportsector is de inzet over het algemeen effectief te noemen. De provincie Noord-Brabant wordt door de geïnterviewden herkend als echte 'sportprovincie' en de middelen hebben geleid tot een verbetering van de Brabantse sportsector. Wanneer de sportsector echter vanaf een afstand wordt bekeken, dan moet worden vastgesteld dat meer op verbinding had moeten worden ingezet om het beleid daadwerkelijk effectief te laten zijn. De specifieke bijdrage van het Sportplan aan het leef- en werkklimaat in Brabant is onbekend, omdat dit niet als zodanig is gemeten.

Zijn de provinciale middelen op een efficiënte manier ingezet?

Bij efficiëntie wordt de investering in ogeschouw genomen en wordt bekeken welke prestaties daarbij zijn geleverd. Is er, kijkend naar een prestatie, veel of weinig voor betaald? De meeste doelen zijn op activiteitsniveau behaald, terwijl de budgetten niet zijn overschreden.

Er dient echter ook op een abstracter niveau naar de inzet van provinciale middelen te worden gekeken om vast te stellen of het beleid daadwerkelijk op efficiënte wijze is gevoerd. Over het algemeen kan worden gesteld dat de middelen efficiënt zijn besteed, hoewel uit de beantwoording van de vorige onderzoeksvraag al bleek dat de investeringen in de hippische sport (eerder) anders ingezet hadden moeten worden. Wanneer wordt gekeken naar de overige investeringen in de accommodaties en de middelen die op de andere actielijnen zijn benut, dan moet worden geconstateerd dat de meeste middelen efficiënt zijn ingezet. Echter, de middelen die zijn gebruikt om breedtesport te stimuleren, hebben, naast een gebrek aan effectiviteit, efficiëntie gemist. Er is relatief veel geld gestoken in een publieke campagne (*De Karavaan*) waarvan de resultaten nihil zijn geweest.

De volgende vragen zijn geformuleerd op de verschillende actielijnen. In de beantwoording van deze vragen komen dus specifiekere antwoorden vanuit de actielijnen aan bod.

In hoeverre zijn de doelstellingen gerealiseerd?

De doelstellingen, zoals geformuleerd door de provincie, die op activiteitsniveau tot uiting komen zijn grotendeels behaald of worden naar verwachting nog behaald in 2016. De streefcijfers zijn over het algemeen overtroffen en op een enkele activiteit na gerealiseerd. Alleen binnen de actielijnen topsportevenementen en gehandicaptensport staan nog doelstellingen open. Voor de actielijn gehandicaptensport is het in ieder geval de verwachting dat het streefcijfer nog wordt behaald. Voor de lijn topsportevenementen is dat op dit moment nog onbekend. Zoals al eerder werd aangehaald is het, gezien het gemak waarmee de meeste doelstellingen zijn behaald, de vraag of de lat wel hoog genoeg is gelegd.

In hoeverre hebben de ingezette instrumenten bijgedragen aan de realisatie van de doelen?

Dankzij de inzet van het subsidieinstrument heeft de provincie een vliegende start kunnen maken met het realiseren van topsportaccommodaties, terwijl de subsidiëring door middel van cofinanciering op veel andere actielijnen positief heeft uitgepakt. Zowel voor topsportevenementen, talentontwikkeling als gehandicaptensport is deze manier vorm van financieren ingezet, waardoor zowel op lokaal als provinciaal niveau waardevolle projecten zijn neergezet. Een aantekening die bij deze manier van financieren moet worden gemaakt, is de afhankelijkheid van de cofinancier. Deze afhankelijkheid heeft er binnen de lijnen topsportaccommodaties en topsportevenementen voor gezorgd dat het niveau van de projecten niet altijd aansloot bij de wensen van de provincie. Ofschoon de provincie initiatieven kan stimuleren, hetgeen ook is gebeurd, blijft zij voor een belangrijk deel afhankelijk van de ideeën, plannen en inbreng van partijen in het veld. Op het gebied van netwerkvorming en de interactie met andere domeinen had meer op kennisontwikkeling moeten worden ingezet, waarbij de provincie nadrukkelijker een regiefunctie in handen moeten nemen.

In hoeverre heeft de *branding* van Brabant van het evenementenbeleid geprofiteerd?

Hoewel de provincie de afgelopen jaren zeer zichtbaar is geweest rondom de Brabantse topsportevenementen, wordt de manier van *branding* als 'ouderwets' getypeerd. Er is, zeker in het begin, te veel sprake geweest van productdenken. In de laatste twee jaar is een omslag herkenbaar: er is meer aandacht voor het profileren van de pluspunten van de provincie met behulp van evenementen. Het ligt in de lijn der verwachting dat deze lijn in de (nabije) toekomst wordt doorgezet. De *branding* van Brabant heeft geprofiteerd van het gevoerde beleid, maar het effect had zeker groter kunnen zijn wanneer bovenstaande omslag eerder was ingezet.

Is er voldoende focus in het beleid (geweest)? Hoe heeft de keuze voor zeven kernsporten in dit verband uitgewerkt?

De onderbouwing van kernsporten en de afstemming daarover met partners in het veld was voor verbetering vatbaar. Wel is de focus op kernsporten goed en begrijpelijk als middel om tot keuzes van te investeren middelen te komen. Door de middelen in accommodaties en in opvang en begeleiding van topsporttalent op bepaalde sporten te concentreren, wordt meerwaarde gecreëerd en versnippering tegengegaan. Daarnaast is de flexibiliteit waarmee de provincie handelt positief, zodat ook kansen buiten de kernsporten konden worden gepakt. Op het gebied van topsportevenementen is het echter de vraag of überhaupt voor een kernsportaanpak gekozen had moeten worden.

In hoeverre waren de doelstellingen ten aanzien van evenementen goed verwerkt in het sponsorbeleid/de sponsorcriteria?

De provincie kon sponsoring op twee manieren inzetten. In de eerste plaats op basis van inhoudelijke criteria, zoals opgenomen in de subsidieregeling. In de tweede plaats vanuit de corporate communicatiestrategie, waarbij sponsoring een middel is om de provincie beter zichtbaar te maken, beter te positioneren of te werken aan relatiebeheer. Bezien vanuit de drie soorten sponsoring die in het Sportplan worden onderscheiden (provincie Noord-Brabant, regio Brabant en relatiebeheer) wordt in de praktijk niet geheel duidelijk hoe de promotie van de provincie en de regio zich tot elkaar verhouden.

Een belangrijk uitgangspunt van het sponsorbeleid was dat zowel economische als maatschappelijke spin-off moest worden bereikt. Vooral waar het de maatschappelijke spin-off betreft, is in de praktijk weinig terug te zien van de verwachte effecten, voor zover dit is gemeten. In de expertinterviews is aangegeven dat hier bij het opzetten van de evenementen te weinig aandacht voor is geweest. De voorwaardes die aan evenementen zijn gesteld, hadden dus nog scherper moeten worden verwoord. Op de economische spin-off is het criterium te abstract verwoord, zonder scherpe doelstellingen naar voren te brengen. De doelstellingen ten aanzien van de evenementen hadden dus beter in de sponsorcriteria moeten worden verwerkt, maar de provincie had zeker ook zelf meer inzichtelijk moeten hebben wat met dit beleid bereikt had moeten worden.

Hoe heeft het aandeel Brabanders van door NOC*NSF erkende topsporters en talenten zich ontwikkeld?

Noord-Brabant telde in 2015 92 topsporters en 792 sporttalenten met een erkende status (inclusief gehandicapten). Dat is respectievelijk dertien en veertien procent van het totaal in Nederland. Ten opzichte van 2012 zijn die aantallen lager en ook het aandeel van Brabant van alle Nederlandse topsporters (15%-13%) en talenten (17%-14%) is lager dan in 2012. De uitgevoerde analyses geven geen beeld in de mate waarin de kleinere groepen in 2015 meer of minder succesvol zijn geweest dan in 2012 (kwantiteit versus kwaliteit).

9.2 Aanbevelingen

Uit dit onderzoek blijkt veel waardering voor de rol die de provincie Noord-Brabant de afgelopen jaren heeft gespeeld rondom de invulling van het Sportplan. Wij bevelen de provincie dan ook zeer aan om het provinciaal sportbeleid door te zetten. Sport heeft impact op ruimtelijk en economisch gebied en in provinciale overheidsvraagstukken rondom sport zijn duidelijk bovenlokale doelen te herkennen. Vooral op het gebied van evenementen, talentontwikkeling en gehandicaptensport blijft provinciaal sportbeleid benodigd. Ook voor sportaccommodaties blijft het van belang dat de provincie beleid voert ten aanzien van bovenlokale voorzieningen. Voor de nabije toekomst gelden vijf concrete aanbevelingen, die wij hieronder expliciteren.

1. Zoals eerder opgemerkt is de invloed van een provincie op de *outcome* van beleid vaak beperkt. Wij raden de provincie dan ook aan om deze doelen op *outputniveau* te formuleren, zodat duidelijker is waar de provincie heen wil en waardoor het eenvoudiger wordt om de effecten van het beleid te toetsen. Het is belangrijk dat deze outputdoelen SMART worden geformuleerd. Wanneer de provincie in het te ontwikkelen beleid de ambitie heeft om met investeringen in topsport ook de breedtesport(deelname) een impuls te geven, verdient het aanbeveling om de rationale daarachter te expliciteren en op bewijslast te toetsen. Topsportevenementen kunnen van waarde zijn voor de breedtesport, mits die evenementen met zorg worden geselecteerd en/of aanvullende activiteiten zijn gericht op het verleiden van inactieve burgers. De in Nederland bekende effectieve interventies kunnen hierbij een inspiratiebron zijn.

Op *outcome*-niveau is het te overwegen om doelen te formuleren die niet alleen door de provinciale organisatie zelf moeten worden behaald, maar die een opdracht voor de hele provincie Noord-Brabant bevatten. Er zou ingezet kunnen worden op een breed overleg met Brabantse partners waarin wordt bepaald welke doelen binnen de sport bereikt moeten worden. Door een brede coalitie van Brabantse partners te formeren ontstaat slagkracht en is

het mogelijk om met gezamenlijke verantwoordelijkheid aan de *outcome* van het beleid te werken.

2. Het verdient aanbeveling om de uitvoering van (top)sportbeleid meer op afstand zetten van de provinciale organisatie. Er is veel waardering voor het ondernemende karakter van het Sportplan, maar de ambtenaren binnen het team sport hebben toch te veel te maken met de politieke realiteit. Dit kan voordelen hebben omdat de bestuurders beter bereikbaar zijn. Aan de andere kant bevat dit nadelen omdat deze bestuurders uit de wind gehouden moeten worden en de directe invloed van wisselingen binnen de politiek groot zijn. Het zou goed zijn als deze invloeden worden verminderd.
3. Nieuwe investeringen in de sport moeten vooraf goed tegen het licht gehouden worden. Ten eerste moet de benodigdheid van vernieuwingen in de bovenlokale sportinfrastructuur het onderwerp van onderzoek en overleg blijven. Rekening houdend met investeringen in veroudering van bestaande accommodaties, zou het goed zijn als de provincie op dit thema regie blijft voeren. Zo kan bijvoorbeeld overleg tussen verschillende gemeenten gestimuleerd worden, waardoor gezamenlijke realisatie en exploitatie van sportaccommodaties op de agenda blijft staan. Ten tweede zal, wanneer in de toekomst opnieuw wordt gewerkt met kernsporten, een gedegen analyse en een consultatie van stakeholders (publiek en privaat) moeten worden uitgevoerd. Het is echter vraag of op alle actielijnen de kernsportaanpak is aan te bevelen. De respondenten in de expertinterviews geven echter aan dat een nieuw kader voor bijvoorbeeld de topsportevenementen de voorkeur verdient. Dit nieuwe kader zou zich moeten richten op technologie en innovatie.
4. De combinatie tussen technologie, innovatie, onderwijs en sport wordt sowieso genoemd als wenselijke ontwikkelingsrichting. Daarbij moet sport nog verder als middel dienen om tot technologische ontwikkeling en innovatie te komen. De functie van fieldlabs dient daartoe te worden verbreed en de maatschappelijke invloed moet beter zichtbaar worden. Wanneer deze combinatie in de toekomst wordt benut, dan verdient het aanbeveling om talentontwikkeling te koppelen aan de combinatie van technologie, innovatie, onderwijs en sport. Uit de expertinterviews komt een grote behoefte naar voren om talentontwikkeling in breder perspectief binnen de provincie in te zetten. Concreet zou dit kunnen betekenen dat sport meer als middel wordt ingezet om innovatie en technologische ontwikkeling in algemene zin te stimuleren en te koppelen aan talentontwikkeling van niet-(top)sporters. Zo kan bijvoorbeeld met kennisinstituten worden gekeken welke rol sport in onderwijscurricula kan spelen. Verder kan de provincie nog nadrukkelijker een rol spelen in het coördineren en verbinden van expertise en organisaties die samen kunnen leiden tot hoogwaardige aanvragen voor provinciale investeringen.
5. Het zou goed als in het nieuwe sportbeleid van de provincie Noord-Brabant een kennisparagraaf wordt opgenomen die uitgaat van een gefundeerde nulmeting en een nauwgezette monitoring. Het beleidsprogramma kan met behulp van deze monitoring worden aangepast waar dat nodig is. Ook moet in de kennisparagraaf van het nieuwe beleidsprogramma nadrukkelijk vooruit worden gekeken naar de daaropvolgende beleidsperiode zodat de opgedane kennis logisch in nieuw beleid voortvloeit. Het koppelen van onafhankelijk onderzoek als voorwaarde voor subsidieverlening dient voortgezet te worden. In het geval van evenementen, maar dat kan ook op het vlak van accommodaties (bijvoorbeeld oordeel over gebruik en tevredenheid). Gezien de

ervaringen is het aan te bevelen dat de omvang van het onderzoek beter wordt afgestemd op de omvang van het toegekende subsidiebedrag. Het inzetten van gemotiveerde studenten, onder begeleiding van een goede expert van een onderwijsinstelling, verdient hierbij aanbeveling.

Er is tot nu toe geen 2-meting in het kader van de Monitor Sportplan Brabant uitgevoerd, terwijl dit wel wenselijk is om de effecten beter te objectiveren. Het verdient de aanbeveling om een dergelijke meting alsnog te laten uitvoeren.

Literatuur

Gedeputeerde Staten (2008). Kaderstellende notitie “Sport in Beeld: sportieve uitdagingen en kansen in Brabant”. ’s-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant.

Gedeputeerde Staten (2011). *Statenvoorstel PS52/11A. Sportplan Brabant 2016*. ’s-Hertogenbosch; Provincie Noord-Brabant.

Hover, P. & Doesborgh, M. (2009). *De kansen van het Olympisch Plan 2028 voor Noord-Brabant*. ’s-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut/Sportservice Noord-Brabant/Olympisch Netwerk Brabant.

Hover, P., Werff, H. van der, Reijgersberg, N. & Poel, H. van der (2013). *Monitor Sportplan Brabant 2016. Nulmeting 2011/2012*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P., Reijgersberg, N. & Van der Poel, H. (2014). *Monitor Sportplan Brabant 2016. 1-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P., Van Lindert, C. & Van der Poel, H. (2015). *Gehandicaptensport in Noord-Brabant. Stand van zaken en blik vooruit*. Utrecht: Mulier Instituut.

Lodders-Elfferich, P.C. (2008). *Ruimte, Regie en Rekenschap. Rapport van de Gemengde commissie decentralisatievoorstellen provincies*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Maks, M.O. & Van de Wetering, K.J.H. (2013). *Quickscan subsidieregeling Topsportaccommodaties*. Amersfoort: BMC.

Rust, A. & Schouwenaar, R. (2010a). Statenvoorstel 77/10 A. Olympisch Plan Brabant: Versterking Sportinfrastructuur; Investeringsvoorstel eerste tranche investeringsstrategie. ’s-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant.

Rust, A. & Schouwenaar, R. (2010b). Memorie van antwoord 77/10 D. Olympisch Plan Brabant: Versterking Sportinfrastructuur; Investeringsvoorstel eerste tranche investeringsstrategie. ’s-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant.

SER Brabant (2011). *De economische waarde van sport. Keuzes en prioriteiten voor Brabant*. ’s-Hertogenbosch: SER Brabant.

Bijlage 1: Geïnterviewden

<i>Naam</i>	<i>Organisatie</i>	<i>Functie</i>
Dhr. Jeroen Bijl	NOC*NSF	manager topsport
Mevr. Thirza Brinkhoff-Reesink	Provincie Noord-Brabant	beleidsadviseur
Dhr. Guus Hulshof	Topsport Brabant	kwartiermaker
Mevr. Sandra Heerius	Sportservice Noord-Brabant	directeur
Dhr. Corniel Groenen	Gemeente 's-Hertogenbosch	afdelingshoofd sport & recreatie
Dhr. Marco Kooiman	NOC*NSF	projectleider evenementenbeleid
Dhr. Michel Reinders	Provincie Noord-Brabant	projectmanager sport
Dhr. John de Vos	Rotterdam Sport Partner / Outdoor Brabant	directeur / toernooirecteur

Bijlage 2: Evolutie Sportplan Brabant 2016

2008–2009: Sport in Beeld

De kaderstellende notitie “Sport in Beeld: sportieve uitdagingen en kansen in Brabant” (Gedeputeerde Staten, 2008) wordt door de provincie beschouwd als de basis waar het actuele Sportplan op is gebaseerd. Het beleid had betrekking op de periode 2008-2011. De genoemde hoofddoelstellingen zijn 1. Bevordering van de maatschappelijke binding, 2. Bevordering van de volksgezondheid en 3. Bevordering van de uitstraling van Noord-Brabant. Vijf hoofdlijnen vormen de rode draad door het beleid: 1. Sport als bindmiddel (cohesie, participatie), 2. Sport en gezondheid (sporten en bewegen), 3. Sport zonder belemmeringen (gehandicapten), 4. Sportaanbod; behouden en verrijken (georganiseerde en ongeorganiseerde sport) en 5. Talentontwikkeling en topsport (voorzieningen, accommodaties, evenementen). Het budget voor de periode 2008-2011 bedroeg 10,3 miljoen euro waarbij voor de hoofdlijn talentontwikkeling en topsport veruit de meeste middelen werden gereserveerd.

In maart 2008 hebben Provinciale Staten uitgesproken dat “in het vigerende en toekomstige beleid van de provincie Noord-Brabant nadrukkelijk haar gewenste rol bij de eventueel in Nederland plaatsvindende Olympische Spelen 2028 moet worden opgenomen”. Hierbij zoekt de provincie Noord-Brabant, net als andere provincies (en het IPO), aansluiting bij het Olympisch Plan 2028 (OP2028). Deze beweging kan beschouwd worden als de opmaat voor het Olympisch Plan Brabant.

2010: Olympisch Plan Brabant

Omdat de doelen van het OP2028 het hart van de Agenda van Brabant raken, wordt het provinciaal sportbeleid vanaf 2010 gezien vanuit een ‘Olympisch perspectief’. In het Statenvoorstel 77/10 A en bijbehorende stukken beschrijven Rust & Schouwenaar (2010a) het “Olympisch Plan Brabant” en pleiten daarbij voor een budget van 40 miljoen euro ten behoeve van een zogenaamd Olympisch Fonds Noord-Brabant. In het stuk staat beschreven dat NOC*NSF provincies aanbeveelt om vroegtijdig te kiezen voor kernsporten omdat daarmee focus wordt aangebracht.

De kernsporten van Brabant worden in dit statenvoorstel vermeld en zijn gebaseerd op een analyse van Hover & Doesborgh (2009). Er worden zeven kernsporten onderscheiden: hockey, hippische sport, wielrennen, zwemmen, (vrouwen)voetbal, atletiek en turnen. Ook wordt aangekondigd dat per kernsport met de bonden, gemeenten, Sportservice Noord-Brabant (SSNB), Olympisch Netwerk Brabant (ONB), verenigingen, Olympisch Vuur (NOC*NSF) en anderen een kernsportplan opgesteld.

De volgende sporen worden door Rust & Schouwenaar (2010a) onderscheiden: talentontwikkeling, topsportaccommodaties, topsportevenementen, gehandicapten sport (bijzondere breedtesport). Tevens wordt melding gemaakt van het grijpen van ‘buitenkanalen’ wat erop wijst dat de sporen richtinggevend en niet allesbepalend zijn.

De provinciale investering kan op verschillende manieren gestalte krijgen (o.a. investeringsmaatschappij, participaties, revolverende fondsen). In het statenvoorstel wordt een duidelijke keuze gemaakt: “Het is een bewuste keuze om te investeren via subsidies omdat de provincie anders ook de verantwoordelijkheid draagt voor langlopende verplichtingen op het gebied van beheers- en exploitatielasten.” In het document staat nadrukkelijk vermeld dat hiermee wordt afgeweken van twee ijkpunten van investeringsvoorstellen. Tot slot wordt melding gemaakt van het maandelijks monitoren van het maatschappelijk effect van het plan.

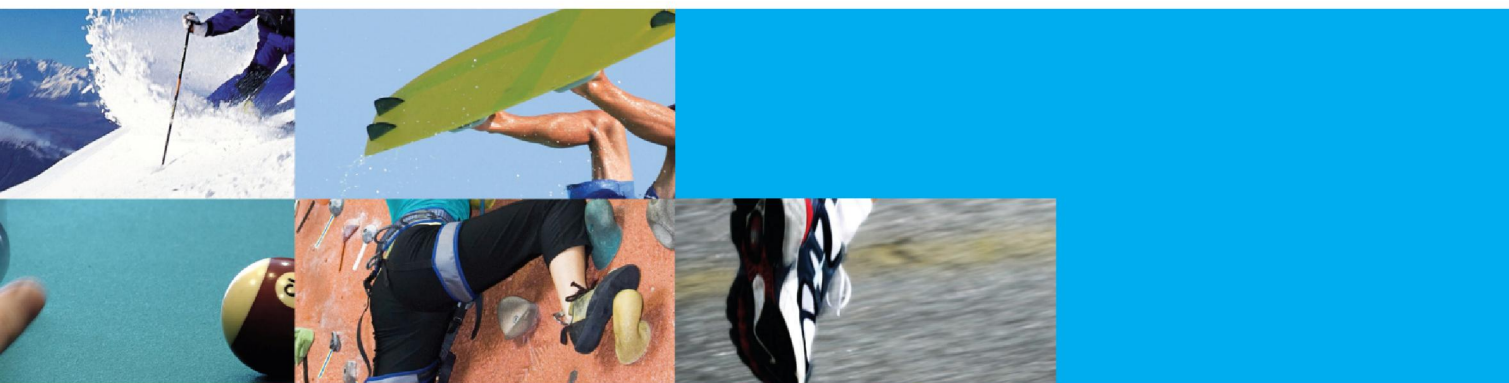
In het Memorie van antwoord 77/10 D (Rust & Schouwenaar, 2010b) dat circa drie weken na het statenvoorstel is opgesteld, wordt verder ingegaan op het Olympisch Plan Brabant. Beschreven is dat het Olympisch Plan Brabant met de B5-gemeenten en SSNB wordt uitgewerkt. Tevens wordt de investeringsvorm ter discussie gesteld: hierover worden volgens de auteurs afspraken gemaakt met de B5-gemeenten en de landelijke sportbonden. Daarnaast worden vier pijlers van het Brabantse plan onderscheiden: 1. (top)sportaccommodaties, 2. Topsportevenementen, 3. Talentontwikkeling en 4. Gehandicaptensport/ bijzondere breedtesportontwikkeling. De bedoeling is dat deze vier sporen worden uitgewerkt in de kernsportplannen.

2011–2016: Sportplan Brabant 2016

Gezien de niet voortvarende ontwikkeling van het Olympisch Plan 2028 in Nederland, de kritische geluiden rond het optreden van het IOC en omdat aan het woord ‘Olympisch’ volgens de provincie de connotatie topsport kleeft, wordt in 2011 gesproken van het ‘Sportplan Brabant 2016’. In het Olympisch Plan 2028 wordt het woord ‘Olympisch’ gerefereerd aan excelleren. Niet alleen op het gebied van sport, maar bijvoorbeeld ook in het zakenleven en onderwijs. Op 9 december 2011 hebben Provinciale Staten het Sportplan Brabant 2016 vastgesteld. Dit plan ligt grotendeels in lijn met de eerdere documentatie over het Olympisch Plan Brabant (4 pijlers, 7 kernsporten, budget 40 miljoen euro).

In het statenvoorstel PS 52/11 A is beschreven dat er “bewust de keuze is gemaakt *zélf* (...) te investeren en dat te doen via subsidies in plaats van participaties”. De reden die hiervoor wordt aangedragen is dat de provincie niet de verantwoordelijkheid wil dragen voor langlopende verplichtingen op het gebied van beheers- en exploitatielasten. Bij investeringen in topsportwedstrijden en -trainingsaccommodaties wordt met een tender gewerkt, zodat (in het geval het beschikbare budget wordt overvraagd) een afweging gemaakt kan worden.

De vier eerder benoemde sporen zijn aangevuld met twee andere zaken en tezamen wordt nu gesproken van zes zogenaamde actielijnen. “Sportnetwerken verbinden & regiobranding” en “Interactie sport en andere maatschappelijke domeinen (o.a. economie, cultuur, toerisme, zorg, samenleving)” zijn toegevoegd.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl